

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2021-2027

Darłowska Lokalna Grupa Rybacka w dorzeczu Wieprzy, Grabowej i Unieści

Darłowo, sierpień 2024r.

Fundusze Europejskie
dla Rybactwa

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści:

Rozdział I	– Charakterystyka RLGD	str. .. 3
Rozdział II	– Charakterystyka obszaru realizacji LSR	str. .. 10
Rozdział III	– Udział społeczności w przygotowaniu LSR	str. .. 39
Rozdział IV	– Analiza SWOT oraz wnioski z analizy SWOT	str. .. 45
Rozdział V	– Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia	str. .. 50
Rozdział VI	– Wykazanie spójności celów LSR z analizowanym obszarem	str. .. 61
Rozdział VII	– Proces wyboru operacji oraz stosowane kryteria wyboru	str. .. 64
Rozdział VIII	– Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji	str. .. 68
Rozdział IX	– Plan finansowy (budżet) LSR	str. .. 70
Rozdział X	– Wskaźniki realizacji LSR	str. .. 73
Rozdział XI	– Monitoring i ewaluacja realizacji LSR przez DLGR	str. .. 77
Wykaz wykorzystanej literatury		str. .. 80
Spis załączników		str. .. 81

Rozdział I – Charakterystyka RLGD

1. Nazwa RLGD

Darłowska Lokalna Grupa Rybacka w dorzeczu Wieprzy, Grabowej i Unieści.

2. Forma prawna

Status prawny RLGD: stowarzyszenie działające przede wszystkim na podstawie:

1. ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. prawo o stowarzyszeniach,
2. ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
3. ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o partnerstwie publiczno-prywatnym,
4. ustawy z dnia 26 maja 2023r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021 – 2027,
5. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1139 z dnia 8 lipca 2021r. ustanawiającym Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz zmieniających rozporządzenie (UE) 2017/1004,
6. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego, Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej,
7. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021 - 2027,
8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 lutego 2024 r. w sprawie punktacji kryteriów oceny strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz sposobu

podziału środków przeznaczonych na realizację tych strategii w ramach Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027.

9. Statutu

Data wpisu do KRS: 06.10.2009 r., numer KRS: 0000338834

Organy władzy: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisja Rewizyjna, Rada DLGR.

3. Opis powstania i krótka historia RLGD

Darłowska Lokalna Grupa Rybacka jest organizacją, która funkcjonuje już od roku 2009. Została powołana, aby realizować lokalną strategię rozwoju obszarów rybackich, w ramach osi 4 Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”. Stowarzyszenie zostało zapoczątkowane przez podmioty należące do sektora rybackiego oraz przedstawiciele jednostek samorządów lokalnych. Następnie zaproszono do współpracy podmioty sektora gospodarczego, oraz organizacje pozarządowe. Podczas wspólnych spotkań omawiane były problemy i możliwości rozwoju partnerstwa, struktura oraz zasady funkcjonowania.

26 sierpnia 2009 roku podczas spotkania założycielskiego powołano stowarzyszenie, przyjęto statut organizacji oraz wybrano komitet założycielski. Na listę obecności wpisało się wówczas 47 członków założycieli, reprezentantów sektorów publicznego, gospodarczego oraz organizacji pozarządowych. W składzie DLGR znalazło się 6 gmin: Gmina Miasto Darłowo, Gmina Darłowo, Gmina Malechowo, Miasto i Gmina Polanów, Gmina i Miasto Sianów, Gmina Sławno. Złożona w roku 2010 w ramach konkursu organizowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich, uzyskała pozytywną ocenę, co umożliwiło podpisanie umowy (w dniu 11 listopada 2010) na jej realizację.

W takim kształcie DLGR jako grupa rybacka łącząca interesy rybaków morskich, producentów ryb i przetwórci ryb **z sukcesem zrealizowała Lokalną Strategię Rozwoju Obszarów Rybackich na lata 2007-2013**. W okresie 2011 – 2015 realizowało swoją LSROR, wdrażając większość określonych w niej zamierzeń. Spośród 7 lokalnych grup rybackich w Województwie Zachodniopomorskim to właśnie DLGR zakontraktowało najwięcej środków w ramach PO RYBY 2007 – 2013 – 34 212 956,01 zł. Zawarto 174 umowy (3 miejsce w województwie), wykorzystano 87 % budżetu DLGR. Należy również podkreślić, że wówczas Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej udało się osiągnąć większość założonych wskaźników, wpływając pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy zrzeszonych gmin.

W 2015 roku, w trakcie tworzenia założeń do Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020, do Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej przystąpiła Gmina Postomino, rozszerzając obszar działania stowarzyszenia. W ramach powyższej strategii tj. **Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020** zorganizowane zostało 11 naborów wniosków (w ramach nich 35 osobnych konkursów), w których zostały złożone 163 wnioski o dofinansowanie. Podpisano 117 umów na łączną kwotę dofinansowania 18 234 221,00 zł. Ostatecznie w ramach realizacji LSR zrealizowano 101 operacji

na kwotę 14 945 410 (w tym 4 operacje własne). Oprócz tego zrealizowano i rozliczono 5 projektów współpracy (w tym 1 międzynarodowy) na łączną kwotę 2 272 396,00 zł.

Poziom osiągniętych wskaźników produktu w okresie programowania na lata 2014-2020 kształtował się następująco:

- Dla przedsięwzięcia 1.1.1: Podnoszenie wartości produktów rybactwa poprzez tworzenie lub rozwijanie łańcucha dostaw produktów sektora rybołówstwa, rybactwa śródlądowego i akwakultury na obszarze LSR do 2022 roku, osiągnięto wskaźnik „Liczba operacji w zakresie podnoszenia wartości produktów rybactwa” na poziomie 100% w stosunku do pierwotnie zakładanego;
- dla przedsięwzięcia 1.1.3: Różnicowanie działalności lub dywersyfikacja zatrudnienia osób mających pracę związaną z sektorem rybactwa w drodze tworzenia lub utrzymania miejsc pracy, nie związanych z podstawową działalnością rybacką na obszarze LSR do 2022 roku osiągnięto wskaźnik „Liczba operacji w zakresie tworzenia lub utrzymywania miejsc pracy, nie związanych z podstawową działalnością rybacką” na poziomie 169,23% w stosunku do pierwotnie zakładanego;
- dla przedsięwzięcia 1.1.4: Podejmowanie, wykonywanie lub rozwijanie działalności gospodarczej służącej rozwojowi obszaru LSR do 2022 roku osiągnięto wskaźnik „Liczba operacji w zakresie działalności gospodarczej służącej rozwojowi obszaru” na poziomie 120% w stosunku do pierwotnie zakładanego;
- dla przedsięwzięcia 2.1.1: Tworzenie, rozwój, wyposażenie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, przeznaczonej na użytek publiczny historycznie lub terytorialnie związanych z działalnością rybacką na obszarze LSR do 2022 roku (podmioty zewnętrzne) osiągnięto wskaźnik „Liczba stworzonych lub wyposażonych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej” na poziomie 110,52% w stosunku do pierwotnie zakładanego;
- dla przedsięwzięcia 2.2.1: Promowanie, zachowanie lub upowszechnianie rybackiego dziedzictwa kulturowego na obszarze LSR do 2022 roku osiągnięto wskaźnik „Liczba operacji w zakresie rybackiego dziedzictwa kulturowego” na poziomie 128,57% w stosunku do pierwotnie zakładanego;
- dla przedsięwzięcia 2.3.1: Wspieranie atutów środowiska wodnego poprzez przeciwdziałanie kłusownictwu na obszarze LSR do 2022 roku osiągnięto wskaźnik „Liczba operacji w zakresie przeciwdziałania kłusownictwu” na poziomie 100% w stosunku do pierwotnie zakładanego.

Wszystkie zrealizowane przez DLGR operacje miały kluczowy wpływ na rozwój gmin członkowskich i poprawę jakości życia na wskazanym obszarze. Potencjał i doświadczenie, który pozyskała DLGR i jej członkowie (szczególnie doświadczenie członków organu decyzyjnego w ocenie i wyborze operacji w ramach dwóch poprzednich strategii), zostanie wykorzystany podczas wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2021-2027. Świadczy to o wysokich kompetencjach i rozległej wiedzy osób, które odpowiadają za ten proces. Szerzej zostało to opisane w rozdziale VIII – Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji.

Ponadto, Darłowska Lokalna Grupa Rybacka zaplanowała realizację szeregu działań uwzględniających udział społeczności lokalnej w realizacji LSR na lata 2021-2027, co zostało scharakteryzowane w Rozdziale

III – Udział społeczności w przygotowaniu LSR i Rozdziale VIII – Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji.

W grudniu 2023r. do Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej przystąpiło miasto Sławno tym samym rozszerzając obszar będący potencjałem do rozwoju społeczno-gospodarczego. Aktualnie obszar DLGR jest kompletny i spójny i nie posiada żadnych enklaw wyłączonych ze wsparcia.

4. Opis struktury RLGD

Stowarzyszenie Darłowska Lokalna Grupa Rybacka liczy 192 członków. Charakterystyka członków potwierdza, iż skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego i rybackiego, jako grupy szczególnie istotnej z punktu widzenia realizacji LSR.

Tabela 1. Struktura członków DLGR na dzień 30.08.2024 r.:

L.p.	Sektor*	Liczba podmiotów	Procent podmiotów (%)
1.	publiczny	12	6,25
2.	społeczny	99	51,56
3.	gospodarczy	34	17,71
4.	rybacki	47	24,48
Razem:		192	100

* sektory należy rozumieć zgodnie z § 9 ust. 3 pkt 2 lit. e Regulaminu konkursu na wybór LSR.

Członkami DLGR są zarówno władze publiczne, jak i lokali przedsiębiorcy czy organizacje pozarządowe, pochodzący z różnych gmin członkowskich. Szczególne znaczenie w kontekście LSR mają jednak przedstawiciele sektora rybackiego, którzy stanowią 24,48% członków DLGR. Wśród nich znajdziemy zarówno rybaków morskich, jak i właścicieli stawów hodowlanych czy przetwórców.

5. Organ decyzyjny

Wybór operacji do realizacji należeć będzie do Rady DLGR. Organ ten liczy od 10 do 15 osób, a w jego skład wchodzi przedstawiciele wszystkich sektorów. Żadna z tych grup nie posiada jednak więcej niż 49% głosów, tak więc ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji (osobowy skład Rady na dzień składania wniosku o wybór stanowi Załącznik do Wniosku o wybór RLGD do realizacji LSR).

Na dzień złożenia wniosku o wybór LSR, skład Rady DLGR spełnia wszystkie warunki, wskazane w pkt 2 załącznika do Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 lutego 2024 r. w sprawie punktacji kryteriów oceny strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz sposobu podziału środków przeznaczonych na realizację tych strategii w ramach Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027 (w zakresie **reprezentatywności składu organu decyzyjnego**).

Wnioskodawcy na podstawie ogłoszenia o naborze wniosków składają wnioski o dofinansowanie ze środków DLGR w określonym w naborze terminie. Po zakończeniu naboru wniosków Rada dokonuje wyboru operacji zgodnie z listą rankingową uzyskanej punktacji oraz alokacją środków dostępnych w konkursie. Opis stosowanych procedur i kryteriów wyboru znajduje się w rozdziale VII.

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie RLGD

Zakres i sposób działania poszczególnych organów DLGR określony został w następujących dokumentach wewnętrznych:

Tabela 2. Dokumenty regulujące funkcjonowanie DLGR:

Rodzaj dokumentu	Sposób uchwalania	Sposób zmian	Zakres regulacji
Statut	Uchwała Walnego Zebrania Członków	Za pomocą uchwały Walnego Zebrania Członków w głosowaniu jawnym, większością 2/3 głosów.	- cele i sposoby działania DLGR; członkowie DLGR, ich prawa i obowiązki; - organy DLGR i ich kompetencje - majątek, składki członkowskie i rozwiązanie stowarzyszenia; - wskazanie podstaw prawnych; - wskazanie organu nadzoru; - zasady nabywania członkostwa i jego utraty; - zasady zwoływania posiedzeń i przebiegu WZC.
Regulamin Zarządu DLGR	Uchwała Walnego Zebrania Członków	Za pomocą uchwały Walnego Zebrania Członków w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów.	- zasady zwoływania i organizacji posiedzeń; - kompetencje i zadania Zarządu; - zasady dokumentowania posiedzeń; - wynagradzanie Zarządu.

Regulamin Rady	Uchwała Walnego Zebrania Członków lub w trybie przewidzianym w §21, ust. 5 Statutu.	Za pomocą uchwały Walnego Zebrania Członków w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów lub w trybie przewidzianym w §21, ust. 5 Statutu	<ul style="list-style-type: none"> - zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach; - zasady powoływania i odwoływania członków; - zasady dotyczące zachowania bezstronności i unikania konfliktu interesu wraz z obowiązkiem publikowania protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy; - zasady w zakresie określania kworum i systemu głosowania; - regulacje zapewniające zachowanie parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego; - zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru; - zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego; - zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego; - opis sposobu udostępniania procedur do wiadomości publicznej; - podział zadań i zakres odpowiedzialności poszczególnych organów DLGR w procesie oceny z uwzględnieniem przepisów prawa; - opis organizacji naborów wniosków; - opis sposobu oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji do finansowania, w tym postępowania w przypadku, gdy kilka operacji otrzymało jednakową liczbę punktów, a limit dostępnych środków nie pozwala na finansowanie wszystkich operacji; - regulacje zapewniające stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru; - opis sposobu informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu; - zasady rozpatrywania protestu; - wzory dokumentów (m. in. karta oceny operacji według lokalnych kryteriów DLGR, karta oceny zgodności z LSR).
----------------	---	---	--

Regulamin pracy biura	Uchwała Zarządu DLGR	Za pomocą uchwały Zarządu DLGR w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów.	<ul style="list-style-type: none"> - zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników; - uprawnienia Dyrektora Biura; - godziny pracy biura; - zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGR; - uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych; - zasady świadczenia doradztwa oraz opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGR doradztwa.
Regulamin Komisji Rewizyjnej	Uchwała Walnego Zebrania Członków	Za pomocą uchwały Walnego Zebrania Członków w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów.	<ul style="list-style-type: none"> - zasady zwoływania i organizacji posiedzeń; - zasady kontroli nad stowarzyszeniem; - zasady wynagradzania członków; - zasady podejmowania decyzji.

Rozdział II – Charakterystyka obszaru realizacji LSR

1. Gminy stanowiące obszar realizacji LSR

W skład DLGR wchodzi **8 zachodniopomorskich gmin** (w tym 4 gminy wiejskie i 2 gminy miejsko-wiejskie i 2 gminy miejskie), zamieszkanymi przez **76.664 osoby** (wg stanu na 31.12.2020 r.). Obszar realizacji LSR uległ powiększeniu w 2023 r. co sprzyja rozwojowi współpracy między poszczególnymi terenami.

Tabela 3. Liczba ludności obszaru DLGR wg stanu na 31.12.2020 r.

Gmina	Status gminy	Liczba ludności	Powierzchnia (w km ²)
Polanów	miejsko-wiejska	8.316	393
Sianów	miejsko-wiejska	13.992	227 ¹
Darłowo	miejska	13.142	20
Sławno	miejska	12.070	16
Darłowo	wiejska	7.657	269
Malechowo	wiejska	6.102	227
Postomino	wiejska	6.853	227
Sławno	wiejska	8.532	284
RAZEM OBSZAR LSR		76.664	1.663

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Obszar LSR jest **spójny przestrzennie**, łączą go uwarunkowania geograficzne, kulturowe, historyczne i przyrodnicze. Obejmuje 1663 km² i na koniec 2020 r. zamieszkiwały go 76.664 osoby. Średnia gęstość zaludnienia wyniosła 46 osób/km². Na obszarze LSR znajdują się 4 miasta, spośród których najwięcej mieszkańców koncentruje miasto Darłowo (13.142 osoby).

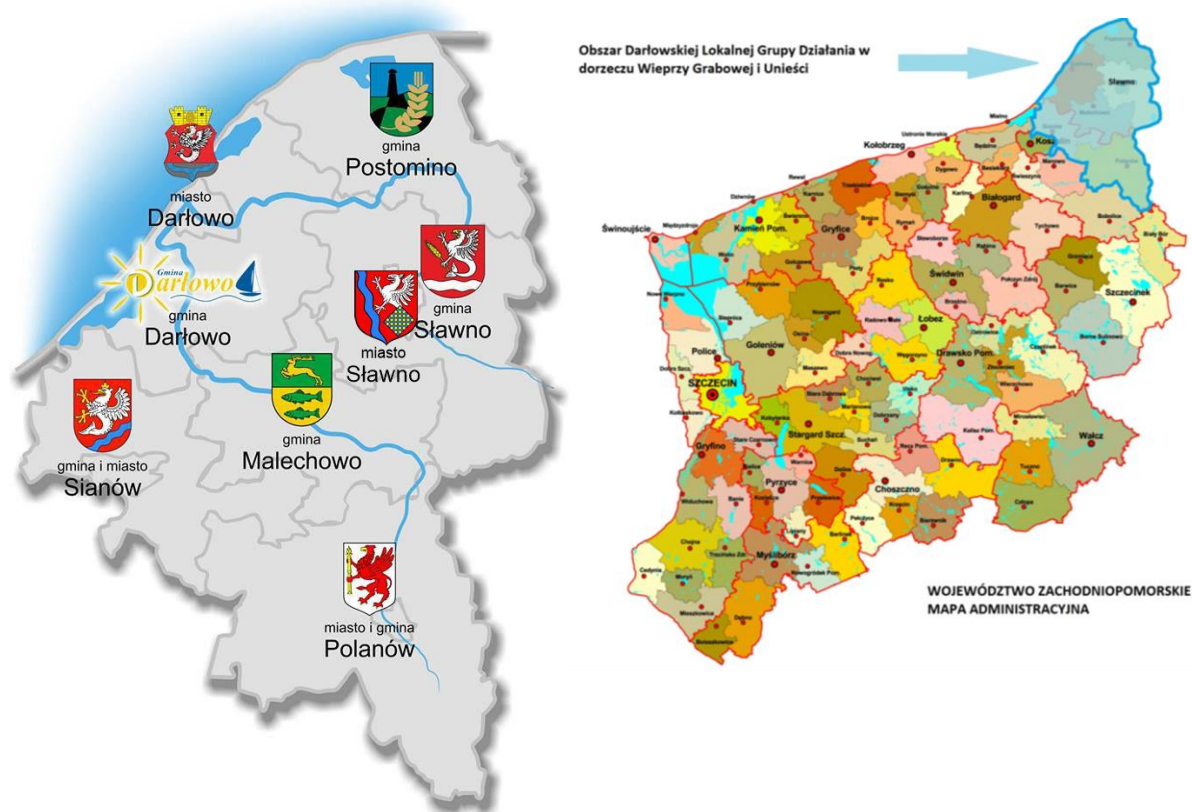
2. Mapa obszaru realizacji LSR

Obszar LSR znajduje się we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, pomiędzy Koszalinem a Słupskiem, graniczy z województwem pomorskim. **Rozciąga się od Bałtyku** na północy (gminy miejska i wiejska Darłowo, Sianów i Postomino). **Pozostałe gminy obszaru znajdują się w pasie Pobrzeża Koszalińskiego**. Gminy członkowskie tworzą spójny geograficznie obszar, ponieważ pozostają ze sobą bezpośrednim sąsiedztwie (każda gmina graniczy co najmniej z jedną kolejną gminą należącą

¹ Powierzchnia gminy uległa zwiększeniu w 2023 roku o 7 km², w wyniku przejęcia gruntów od gminy Mielno.

do obszaru realizacji LSR). Sytuacja uległa zmianie w stosunku do okresu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 z uwagi na przystąpienie do DLGR gminy miejskiej Sławno, która dotychczas tworzyła enklawę nie należącą do DLGR.

Grafika 1. Mapa obszaru DLGR.

Źródło: Opracowanie własne

3. Opis obszaru będącego obszarem realizacji LSR

Warunki geograficzne:

Obszar objęty działaniem Stowarzyszenia Darłowska Lokalna Grupa Rybacka jest spójny przestrzennie, obejmuje północno-wschodni fragment województwa zachodniopomorskiego o łącznej powierzchni **1.663 km²**.

Do DLGR należą:

- gminy wchodzące w skład powiatu sławieńskiego: gm. miejska Darłowo, gm. wiejska Darłowo, gm. miejska Sławno, gm. wiejska Sławno, gm. Malechowo i gm. Postomino;
- gminy wchodzące w skład powiatu koszalińskiego: gm. Polanów i gm. Sianów.

Rozbicie na dwie różne jednostki administracyjne na poziomie powiatowym, znacznie **utrudnia codzienną współpracę i koordynację działań** poszczególnych gmin, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców (w szczególności w zakresie kompetencji powiatowych: dróg, turystyki, edukacji ponadpodstawowej, opieki nad osobami ze szczególnymi potrzebami), jednakże obecność jednostek administracyjnych w strukturze Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej spaja obszar i tworzy doskonałe forum do łączenia wspólnych interesów i współpracy.

Cztery spośród 8 gmin obszaru (Darłowo miejska i wiejska, Sianów i Postomino) zlokalizowane są w pasie nadmorskim Morza Bałtyckiego. **Długość linii brzegowej wynosi ponad 42 kilometry**. Pozostałe gminy obszaru bezpośrednio przylegają do siebie.

Pas wybrzeża bałtyckiego należy do Wybrzeża Koszalińskiego i Słowińskiego gdzie miejscami teren opada ku morzu stromymi brzegami klifowymi. Dla wybrzeża charakterystyczne są również wydmy szczególnie w okolicach Wicka. Na pozostałym obszarze pasa nadmorskiego spotykamy piaszczyste plaże, które stanowią atut czyniący turystykę ważnym elementem gospodarki, szczególnie w gminie miejskiej i wiejskiej Darłowo oraz Postomino. Turystyka i rekreacja może stanowić jeden z naturalnych kierunków rozwoju gospodarczego całego obszaru DLGR (szczególnie dla osób szukających źródła dochodu poza rybactwem). W kontekście działań turystycznych i rekreacyjnych związanych z akwenami wodnymi bardzo istotne są jeziora przybrzeżne: Bukowo, Wicko, Kopań a także rzeki Wieprza, Grabowa i Unieść. Jednocześnie akweny wodne zlokalizowane poza pasem nadmorskim stwarzają doskonałe warunki do rozwoju produkcji rybackiej, której podstawę stanowią słodkowodne zbiorniki naturalne i sztuczne.

Na zachodnią część obszaru silnie oddziałuje znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie **miasto Koszalin** a na wschodnią **miasto Słupsk**. Edukacja, praca, kultura i transport koncentrują się w tych miejscach, a okoliczne gminy stają się coraz bardziej podmiejskie, z gęstą zabudową mieszkaniową (najczęściej jednorodzinna i szeregowa).

Dostępność komunikacyjna obszaru uległa wyraźnej poprawie po wybudowaniu drogi ekspresowej S6, dzięki czemu czas przejazdu ze Szczecina do Koszalina skrócił się o ok. 45 min. (wciąż trwają prace na odcinku w kierunku Słupska i dalej Trójmiasta). Droga ekspresowa S6 Szczecin-Trójmiasto przebiega jedynie przez gminę Sianów. Odcinek za gminą Sianów w kierunku Słupska (prowadzi przez gminę wiejską Darłowo, Malechowo, Sławno) funkcjonuje jeszcze w randze drogi krajowej nr 6. Pozostałe drogi na obszarze to droga krajowa nr 37 oraz drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Grafika 2. Drogi krajowe w województwie Zachodniopomorskim

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

Przez obszar przebiega linia kolejowa nr 202 Stargard-Gdańsk. Miasto Sławno jest centrum przesiadkowym dla transportu drogowego i kolejowego. Zapewniony jest publiczny transport autobusowy dla większości obszaru DLGR. W gminie Malechowo działają prywatni przewoźnicy. Ze względu na swoje położenie geograficzne, obszar należy do obszarów o trudnej dostępności transportowej w skali kraju i najgorszej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich, co świadczy o **peryferyjnym położeniu obszaru**.

Na złożoność problematyki komunikacyjnej dodatkowy wpływ ma występowanie tu kilku silnie rozwijających się funkcji ponadregionalnych, a więc rybołówstwa morskiego, śródlądowego oraz jednego z krajowych centrów turystyczno-wypoczynkowych. Stąd ogromnej wagi nabiera właściwie działający transport morski, śródlądowy, żegluga pasażerska, transport kolejowy i samochodowy. W obrębie rzeki Wieprza i Morza Bałtyckiego funkcjonuje transport wodny. Jego centralnym ośrodkiem na obszarze jest **Port Morski w Darłowie**, który stanowi unikalny lokalny zasób turystyczny. Jest jednym z morskich przejść granicznych wyposażonym w nowoczesny terminal obsługi pasażerskiej. Port jest zarówno portem handlowym, rybackim, jak i turystycznym. Rocznie przeładowuje się tu od kilku do kilkunastu tysięcy ton ładunków głównie masowych. Darłowo posiada stałe, letnie połączenie turystyczne z duńskim Bornholmem realizowane przez statki Żegluga Gdańskiej. Wzdłuż wybrzeża morskiego zlokalizowane są również przystanie morskie w Dąbkach i Jarosławcu. Wszystkie te cechy czynią obszar DLGR atrakcyjnym dla ruchu turystycznego zarówno dla gości z Polski jak i zagranicy.

Analizując powyższe istotna jest poprawa dostępności transportowej tego terenu, modernizacja kolei i portów, rozwój transportu publicznego, który skróci czas dojazdu do głównych miast. Znaczna odległość od aglomeracji Szczecina, Trójmiasta czy Poznania utrudnia rozwój społeczno-gospodarczy i zniwelowanie historycznych różnic rozwojowych. Szansą rozwojową obszaru jest za to **przystępna bliskość Portu Lotniczego Szczecin-Goleniów**, do którego można dojechać w ciągu 1-2 godzin.

Odległość od dużych miast i trudności związane z połączeniami kolejowymi i autobusowymi powodują, że potrzeby mieszkańców obszaru muszą być zaspokajane w oparciu o ofertę lokalnych przedsiębiorców, instytucji oraz organizacji. Niezbędne zatem jest dalsze wsparcie rozwoju obszaru poprzez inwestycje w infrastrukturę i przedsiębiorczość. Dodatkowo, istotne jest zaplanowanie wsparcia dla sektora społecznego związanego z szeroko rozumianym rybactwem i akwakulturą.

Warunki przyrodnicze:

Obszar DLGR charakteryzuje się czystym wybrzeżem Bałtyku, brakiem trującego przemysłu i bardzo dobrą jakością powietrza. Wpływa to na wyjątkowe **walory przyrodnicze** dzięki, którym obszar jest tak chętnie odwiedzany przez turystów.

Turystów przyciąga tutaj także cenne dziedzictwo przyrodnicze, które polega różnym formom ochrony. Nie występują tutaj parki narodowe czy krajobrazowe, jednakże znaleźć można wiele innych form ochrony przyrody, które w zdecydowanej większości związane są z akwenami wodnymi. Największą powierzchnię zajmują tu Obszary Chronionego Krajobrazu i obszary sieci Natura 2000.

Wśród obszarów chronionych wyróżniamy m.in.:

- obszary chronionego krajobrazu: Pas Pobrzeża na zachód od Ustki (województwo zachodniopomorskie, Koszaliński Pas Nadmorski, Jeziora Łętowskie i okolice Kępic, Okolice Polanowa, Okolice Żydowo – Biały Bór;
- obszary siedliskowe NATURA 2000: Jezioro Bukowo, Jezioro Wicko i Modelskie Wydmy, Dolina Wieprzy i Studnicy, Dolina Grabowej;
- obszary ptasie NATURA 2000: Przybrzeżne Wody Bałtyku;
- rezerваты: Łazy, Słowińskie Błota, Sławieńskie Dęby, Zaleskie Bagna;

Obszary prawnie chronione zajmują średnio 22,4% obszaru DLGR, co stanowi wynik niewiele gorszy od województwa zachodniopomorskiego i Polski. Największy udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni występuje na terenie gmin: miejskiej Darłowo (ponad 50% powierzchni gminy), Sianów i Postomino.

Łącznie obszary prawnie chronione w postaci obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000 (ptasich i siedliskowych) oraz rezerwatów przyrody wraz z otulinami występują na obszarze wszystkich gmin członkowskich DLGR. Znajdują się tu też liczne pomniki przyrody. Bogate zasoby przyrodnicze

wymagają jednak szczególnej ochrony i edukacji mieszkańców i turystów na temat ich wyjątkowego i wrażliwego charakteru.

Poza wodami Morza Bałtyckiego do akwenów o największym potencjale naturalnym należą jeziora m.in.: Bukowo, Wicko, Kopań z kanałem łączącym je z Bałtykiem, Marszewo, Łętowskie, Wielin oraz rzeki m.in.: Wieprza, Grabowa, Unieść, Głównica, Radew w gm. Polanów. Pod względem hydrologicznym obszar DLGR dzieli się na zlewnie trzech rzek (Wieprza, Parsęta i Unieść) oraz dwa obszary zlewni przymorskiej (od Parsęty do Wieprzy oraz od Wieprzy do Słupi). Naturalny krajobraz hydrologiczny został urozmaicony o stawy i zbiorniki związane z produkcją rybacką.

Do największych akwenów wodnych na obszarze należą **jeziora przymorskie**: Bukowo (powierzchnia wg. IRŚ: 1747,4 ha i zajmuje 17 miejsce w Polsce pod względem wielkości), Wicko (powierzchnia wg. IRŚ: 1058,9 ha i zajmuje 30 miejsce w Polsce pod względem wielkości).

Należy pamiętać także o potencjale wynikającym z walorów przyrodniczych niepodlegających ochronie prawnej, stanowiących potencjalne atrakcje turystyczne i miejsca rekreacji. Pozwalają one na rozwój potencjału turystycznego, w tym **oferty sportów wodnych** (kajakarstwo, żeglarstwo, windsurfing) czy **aktywnej rekreacji** (turystyka rowerowa, konna, piesza).

Na uwagę zasługuje fakt, że **tereny leśne** stanowią 36% powierzchni całego obszaru DLGR. Stanowi to przesłankę do wykorzystania tych terenów do rozwoju turystyki oraz rekreacji szczególnie poza pasem nadmorskim tj. nordic walking, szlaki piesze, rowerowe, konne. Najwięcej terenów leśnych znajduje się na terenie gmin Polanów, wiejskiej Sławno i Sianów.

Unikalne zasoby przyrodnicze i geograficzne tworzą potencjał obszaru DLGR. Są to:

- Morze Bałtyckie z czystymi i zadbanymi plażami,
- rzeka Wieprza wraz z dorzeczem, rzeka Radew z dopływami i rzeka Unieść,
- jeziora, w tym największe przybrzeżne jeziora Bukowo, Kopań, Wicko,
- lasy, w szczególności na obszarze gmin: Polanów, wiejskiej Sławno i Sianów,
- ukształtowanie terenu, urozmaicone wzdłuż wybrzeża klifami i wydymami.

Walory przyrodnicze obszaru są zagrożone w kontekście lokalnych i globalnych **zmian klimatycznych**, które mają bezpośredni wpływ na zjawiska zachodzące na obszarze DLGR. Przykładem jest podnoszenie się poziomu mórz w tym Morza Bałtyckiego, ocieplenie wód Morza Bałtyckiego (co zakłóca funkcjonowanie ekosystemu), wysychanie rzek, jezior i stawów (związane z wzrostem średniej rocznej temperatury). Konieczna zatem jest poprawa stanu środowiska naturalnego oraz kontynuowanie działań, które mają zapobiegać dalszej degradacji ekosystemów i bioróżnorodności. Szczególnie zauważalne na obszarze są problemy związane z występowaniem niekorzystnych zjawisk dotyczących potencjału produkcyjnego i przyrodniczego różnych obiektów rybackich. Na akwenach śródlądowych cały czas

zauważalne jest też zjawisko kłusownictwa, które powoduje zakłócenie naturalnej gospodarki rybackiej i nieplanowaną ingerencję w faunę zbiorników wodnych. Należy pójść również w tym kierunku, aby zmniejszyć konieczność produkcji energii ze źródeł konwencjonalnych. Każde działanie związane z inwestycją lub działaniem dotyczącym produkcji energii ze źródeł odnawialnych stanowi dobrą praktykę i jest drogowskazem dla mieszkańców obszaru, tak więc odgrywa rolę edukacyjną (edukacja ekologiczna). Potencjał przyrodniczy umożliwia również rozwój zielonej gospodarki opartej na rozwiązaniach proekologicznych, w tym rozwój np. zrównoważonej produkcji rybackiej, turystyki przyrodniczej, np. związanej z obserwacją zwierząt, przebywaniem w czystym środowisku lub aktywnej turystyki czy działalności związanych z odnawialnymi źródłami energii.

Warunki historyczne:

Historia obszaru charakteryzuje się burzliwymi jego dziejami. Początki osadnictwa na Pomorzu pochodzą sprzed 12 tys. lat p.n.e., odkryte ślady działalności osadniczej na tych ziemiach datowane są na epokę kamienia. Na ziemi darłowskiej najstarsze dowody ludzkiej obecności pochodzą sprzed 10 tys. lat. W okresie średniowiecza przez tutejsze ziemie przebiegał trakt handlowy krajów nadbałtyckich, łączący Pomorze Gdańskie z krajami Europy zachodniej (północne Niemcy, Flandria). O dalszym rozwoju tych ziem świadczą zachowane do dziś średniowieczne grodziska najliczniej skupione na terenie gminy wiejskiej Sławno w okolicach Sławska, we Wrześnicy, Janiewicach, w gminie wiejskiej Darłowo w pobliżu wsi Barzowice. W gminie Malechowo oprócz wczesnośredniowiecznego grodziska we wsi Ostrowiec znajdują się także megality we wsi Borkowo.

Ważnymi ośrodkami miejskimi na obszarze są i były dwa ośrodki miejskie Sławno i Darłowo (z zamkiem Książąt Pomorskich z XIV w.) o średniowiecznych układach przestrzennych. Występuje tu też charakterystyczna XIX w. wiejska zabudowa ryglowa o kontrastowej czarno-białej kolorystyce, liczne zabytki sakralne, szczególnie ceglane kościoły o rodowodzie gotyckim oraz charakterystyczne dla strefy nadmorskiej latarnie morskie w Darłowie i Jarosławcu (obie z XIX w.). W XII wieku, po chrystianizacji obszaru zaczęły tu powstawać pierwsze miasta i większe skupiska ludzkie. Rozbicie dzielnicowe na przełomie XII i XIII wieku doprowadziło do odłączenia się Pomorza od państwa polskiego, które miejscowi książęta podporządkowali cesarstwu niemieckiemu. Od XIV do połowy XX w. obszary DLGR uległy całkowitej germanizacji. Położenie w pasie nadmorskim było przesłanką do tworzenia prężnych osad rybackich. Obszar realizacji LSR historycznie związany jest sektorem rybackim. Wielu jego mieszkańców pracuje, albo pracowało bezpośrednio w połowach ryb, hodowli ryb, ale również w przetwórstwie ryb, w sprzedaży produktów rybnych.

Dla dzisiejszej sytuacji społeczno-gospodarczej DLGR największe znaczenie mają właśnie te wydarzenia z powojennej historii Polski. Do 1945 r. były to tereny pruskie (niemieckie), przyłączone do Polski jako tzw. Ziemia Zachodnie. Władze komunistyczne rozpoczęły tu proces tworzenia ogromnych, państwowych farm (PGR – Państwowe Gospodarstwo Rolne), do których kierowano pracowników z różnych stron kraju. Po upadku komunizmu i likwidacji PGR, dawni pracownicy i ich rodziny zostali zostawieni bez pomocy, a osady popegeerowskie zaczęły popadać w ruinę. Dziś brakuje tam dróg, chodników, oświetlenia, infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, miejsc spotkań i rekreacji, a istniejące budynki (w tym boiska,

świetlice czy wielorodzinne bloki dawnych pracowników) są w bardzo złym stanie technicznym. Dodatkowo, dawne PGR to wciąż miejsca, w których koncentrują się liczne problemy społeczne, gospodarcze, techniczne i środowiskowe.

Do miejsc będących spuścizną minionych pokoleń na obszarze DLGR należą w szczególności:

- Zamek Książąt Pomorskich w Darłowie,
- Latarnie morskie w Jarosławcu i Darłowie,
- Zamek rycerski Podewils w Krągu,
- Ruiny pałacu z I poł. XIX w. w Domachowie.

Ponadto, na obszarze DLGR znajduje się **165 obiektów wpisanych do rejestru zabytków**, równomiernie rozłożonych na całym obszarze LSR.

Tabela 4. Liczba obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków na obszarze DLGR.

Gmina	Liczba obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków
Darłowo – gmina miejska	19
Darłowo – gmina wiejska	22
Sławno – gmina miejska	12
Sławno – gmina wiejska	10
Malechowo	19
Postomino	18
Polanów	37
Sianów	28
RAZEM	165

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie.

Od czerwca 2014 roku w **Jeżerzanach** (gmina Postomino) działa **Galeria Rybacka**. Zostały zgromadzone tam różne przedmioty, które mają związek z rybołówstwem, morzem i pracą rybaka. Ponieważ cały zbiór jest bardzo duży, został podzielony na odpowiednie działy. W specjalnie przygotowane Izbie Rybaka można sprawdzić jak w dawnych czasach wyglądały mieszkania ludzi morza. W warsztacie szkutnika można podziwiać sześciometrową drewnianą łódź. Odwiedzający Galerię Rybacką mogą się dowiedzieć jaki rodzaj sieci jest stosowany przy połowie konkretnych gatunków ryb, a w tak zwanym kąciku nawigatora porównać wygląd stary i nowych, współcześnie stosowanych map rybackich, na których naniesione są między innymi informacje o głębokościach dna morskiego.

W miejscowości Naćmierz k. Jarosławca funkcjonuje **skansen „Stary Młyn”**. Mieści się prawie w centrum wsi, w starym młynie, który powstał w 1928 r. w pobliżu miejsca, gdzie dawniej stał wiatrak. W trakcie

zwiedzania trzeba uruchomić wyobraźnię i prześledzić cały cykl produkcyjny, aby zobaczyć jak z ziaren zboża produkowano mąkę pszenną i żytnią. Oryginalne wnętrza i maszyny, a nawet resztki mąki z ostatniego przemiału nadają temu miejscu właściwego charakteru.

Warunki kulturowe:

Dziedzictwo kulturowe obszaru DLGR ma złożony charakter. Są w nim elementy słowiańskie, pomorskie, niemieckie, skandynawskie, polskie. W wyniku II wojny światowej przerwana została transmisja kulturowa na tym obszarze. Został on zasiedlony przez ludność, która przybyła tu z różnych regionów Polski. Od 1945 roku trwa proces osvajania dziedzictwa kulturowego i budowania tożsamości mieszkańców obszaru.

Wśród cennych walorów kulturowych warto szczególnie odnotować jedyny w Polsce nadmorski gotycki **zamek Książąt Pomorskich w Darłowie**, który jest także najlepiej zachowanym pod względem historycznym średniowiecznym zamkiem książęcym na Pomorzu Zachodnim oraz liczne budynki o konstrukcji ryglowej tworzące tzw. **Krainę w Kratę**, której granice umownie wyznacza pas nadmorski o długości około 80 km (od Łeby w kierunku zachodnim do miasta Darłowo) i szerokości około 40-50 km w głąb lądu (południową granicę stanowi droga S6).

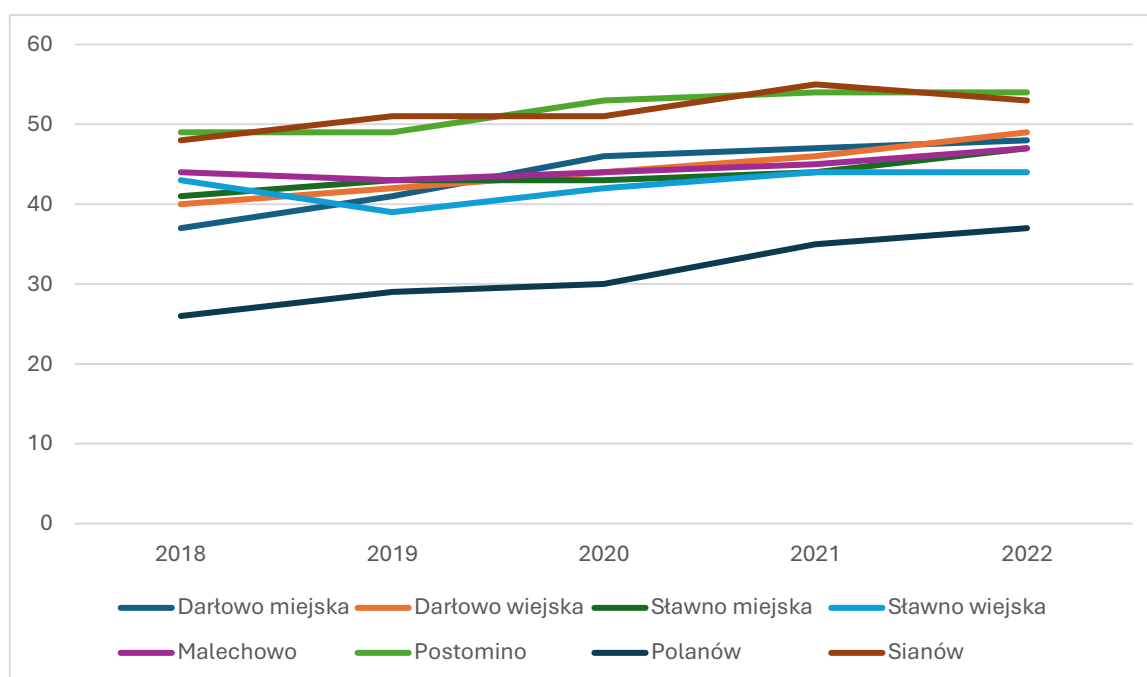
W regionie mieszka i tworzy wielu twórców ludowych i artystów, którzy zajmują się rękodzielnictwem, rzeźbą, malarstwem, haftem. Kunszt i indywidualność powyższych dzieł można podziwiać na imprezach i konkursach organizowanych na terenie obszaru, jak również na imprezach wojewódzkich i ogólnopolskich

Aktywność kulturalna na obszarze koncentruje się wokół **lokalnych instytucji kultury**. Funkcjonuje tu 28 bibliotek publicznych wraz z filiami i 5 centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Zauważalny jest brak centów lub ośrodków kultury na terenie gmin Malechowo oraz na terenie gmin wiejskich Darłowo i Sławno.

W 2021 roku przez ośrodki kultury na terenie obszaru zostało zorganizowane 127 imprez, w których brało udział ponad 22 tys. osób. Wśród imprez cyklicznych organizowanych na obszarze wyróżniamy: Międzynarodowy Festiwal Filmów Skandynawskich, Festiwal Orkiestr Dętych, Festiwal twórczości Marka Grechuty, Festiwal Media i Sztuka, Nadmorski Złot Starych Ciągników i Maszyn Rolniczych w Łazach, Międzynarodowy Złot Motocykli w Polanowie, Festiwal Filmów Wiejskich „Film Folk Festiwal” w Sianowie. Imprezy organizowane na mniejszą skalę to w regionie: Zawody wędkarskie o puchar burmistrza w Polanowie, Święto Ryby w gm. Postomino, Festiwal Kolorów w Malechowie. Poprzez organizację wydarzeń następuje rozwijanie dorobku kulturowego, jako fundamentu tożsamości regionalnej.

Działalność kulturalna wspierana jest także przez tutejsze szkoły i podmioty społeczeństwa obywatelskiego. Aktywność **mieszkańców, liderów lokalnych i organizacji społecznych, pozarządowych** w ostatnich latach wyraźnie wzrosła na obszarze. Organizacje te działają w różnym zakresie tematycznym, począwszy od organizacji działających na rzecz rozwoju obszaru, rybactwa, jednostek OSP, poprzez organizacje działające na rzecz ochrony środowiska naturalnego, pomocy osobom wykluczonym i potrzebującym wsparcia (w tym seniorom), aż do organizacji zajmujących się krzewieniem kultury, sportu, integracji, aktywizacji społecznej.

Grafika 3. Ilość fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne

W krajobrazie kulturowym obszaru wyróżniamy **mikroregiony o specyficznych cechach i o odrębnym ukształtowaniu kulturowym**. Są to Obszary Kulturowo-Krajobrazowe: OKK24 „Święte Góry”, OKK9 „Dolina Grabowej”, OKK 17 „Kraina w Kratę” oraz OKK30 „Zachodniopomorski Pas Nadmorski”. Każdy z obszarów wyróżnia się specyficznymi i niepowtarzalnymi cechami.

Ekspozycja i zachowanie dziedzictwa kulturowego kształtuje lokalną tożsamość, ukazuje wyjątkowość danych miejsc i przywiązanie do tradycji. Pełni również ważną rolę w kształtowaniu funkcji turystycznej (**turystyka kulturowa**, festiwalowa, filmowa itp.), która powinna opierać się na wyjątkowości, lokalności i niepowtarzalności.

Warunki turystyczne:

Teren DLGR charakteryzuje duży potencjał turystyczno-rekreacyjny, dlatego należy zapewnić taką ofertę, aby sprostać nie tylko oczekiwaniom mieszkańców, ale także gości z całej Polski i wielu zakątków świata. **Co roku obszar odwiedza kilkaset tysięcy gości**, co stawia go w polskiej czołówce. Liczba turystów, która skorzystała z noclegów na każdy 1000 ludności na obszarze wyniosła w 2021 r. blisko 3,5 tysiąca w powiecie koszalińskim i ponad 3,5 tysiąca w powiecie sławieńskim, co **stanowi wyniki wielokrotnie wyższe niż średnia wojewódzka i krajowa**.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że w 2024 roku Kąpielisko Dąbki Zachód, Kąpielisko Łazy 223B i Darłówek Zachodnie kąpielisko nr 1 zostały uwzględnione na liście 35 kąpielisk i marin wyróżnionych **błękitną flagą** tj. charakteryzujących się czystą wodą, czystym wybrzeżem, bezpieczeństwem i dostępnością dla wszystkich.

Tabela 5. Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności w latach 2016-2021.

Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	783,52	832,57	882,40	929,18	468,31	584,34
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 500,80	1 617,12	1 785,75	1 890,96	1 264,48	1 480,53
Powiat sławieński	2 860,97	3 041,67	3 660,55	4 051,89	2 888,37	3 641,16
Powiat koszaliński	3 196,69	3 139,62	3 514,50	3 921,88	2 819,40	3 457,22

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Jak wspomniano wyżej, walory przyrodnicze i położenie geograficzne obszaru sprawiają, że potencjał turystyczny jest jedną z najważniejszych sfer wpływających na rozwój lokalnego rynku i jakość życia mieszkańców. Według danych GUS w lipcu 2021 r. na obszarze DLGR funkcjonowało 178 **obiektów noclegowych**, z czego zdecydowana większość działała na terenie gmin miejskiej Darłowo (76), wiejskiej Darłowo (62) i Postomino (30). Poza pasem nadmorskim istniało na tamten moment zaledwie 7 obiektów noclegowych (na terenie gmin Polanów, miejskiej Sławno i Malechowo) .

Łącznie cechy obszaru LSR składają się na unikatowy **potencjał rekreacyjno-turystyczny**, obejmujący turystykę wypoczynkową i aktywną. Mieszkańcy i osoby odwiedzające mogą korzystać np. z sieci tras rowerowych (w tym nadmorska trasa Velo Baltica), spływów kajakowych, wędkowania. Turyści korzystają też z sieci szlaków pieszych (edukacyjnych, wędrownych) i rowerowych, łączących obiekty zabytkowe i atrakcje turystyczne.

Grafika 4. Planowana sieć tras rowerowych w województwie zachodniopomorskim:

Źródło: Województwo Zachodniopomorskie (UMWZ).

Niestety, na poziom wykorzystania potencjału turystycznego wciąż negatywnie wpływa słabo i nierównomiernie rozwinięta **sieć ścieżek rowerowych**. Jest to ważna infrastruktura, wspierająca rozwój turystyki lokalnej, weekendowej oraz ułatwiająca komunikację mieszkańcom obszaru. Na terenie 8 gmin znajduje się łącznie ponad 75 km ścieżek rowerowych (w 2013 roku było ich zaledwie 25,8 km). Pomimo dużego postępu w zakresie budowy ścieżek rowerowych na obszarze DLGR wciąż są gminy, w których brakuje tak podstawowej infrastruktury.

W planach województwa zachodniopomorskiego na najbliższe lata jest m.in. stworzenie połączenia na trasie Koszalin-Polanów (Trasa Pałaców i Zamków). Wśród tras regionalnych i lokalnych, wyróżnić można m.in. szlak im. Jana Pawła II czy Leśne szlaki rowerowe w gminie Sianów. Co ważne, przez obszar przebiegają też szlaki o charakterze ponadregionalnym: Szlak nadmorski im. Czesława Piskorskiego czy Międzynarodowy szlak rowerowy Velo Baltica R-10.

Dogodne położenie nad Morzem Bałtyckim oraz sieć rzek i jezior tworzą bardzo dobre warunki do uprawiania wędkarstwa i sportów wodnych. Każda z gmin obszaru może zapewnić turystom potencjał przyrodniczy do tego typu form rekreacji:

Gmina miejska i wiejska Darłowo:

Pod względem zasobności w sieć hydrologiczną gmina Darłowo należy zaliczyć do bogatych. Składają się na to wody słone pochodzenia morskiego oraz wody lądowe (wody rzek, strumieni, kanałów i rowów melioracyjnych, a także wody jezior, małych oczek śródpolnych i śródleśnych oraz lokalnych bagien i terenów podmokłych).

Północną granicę gminy stanowią wody morskie Morza Bałtyckiego. Nie wchodzi one jednak w granice administracyjne gminy. Stanowią one główny magnes, przyciągający rzesze turystów.

Wody gminy Darłowo są ściśle związane ze zlewnią Wieprzy i jej lewobrzeżnego dopływu – Grabowej, do których to rzek dopływają inne, mniejsze ciek. Drugą zlewnią, znacznie mniejszą, jest zlewnia rzeczki Główniczki. Wododział pomiędzy tymi dwoma zlewniami wyznaczają wzniesienia wysoczyzny morenowej przebiegającej na odcinku Darłowo miasto – Cisowo – Zakrzewo – Barzowice, osiągające wysokość 50 – 70 m budowane przez gliny zwałowe.

W gminie występują dwa jeziora przymorskie: Bukowo i Kopań, które posiadają swoje zlewnie.

Jezioro Bukowo to dawna zatoka morska, utworzona w płytkim obniżeniu równin nadmorskich odciętych Mierzeją Bukowską od morza. Bezpośrednie otoczenie jeziora stanowią zmeliorowane łąki, nieużytki, zabudowania, grunty orne i lasy. Jest to jezioro bogate w ryby, takie jak: węgorz, okoń, płóć, leszcz, szczupak, sandacz. Porośnięte szuwarami brzegi są ostoją i lęgowiskiem licznych gatunków ptactwa.

Jezioro Kopań zwane też czasami Witowskim - to dawna zatoka morska, utworzona w płytkim obniżeniu równin nadmorskich odciętych mierzeją od morza. W bezpośrednim otoczeniu jeziora przeważają grunty orne, które stanowią 70% powierzchni zlewni. Udział lasów wynosi tylko ok. 3%, a 27% zajmują łąki i mokradła. Jest ono bogate w ryby, i stanowi lęgowisko i ostoję licznych gatunków ptactwa.

Fot. Nr 1. Miasto Darłowo Port Morski

Fot. Nr 2. Miasto Darłowo Port Morski

Fot. Nr 3. Gmina Darłowo Jezioro Kopań i Morze Bałtyckie

Fot. Nr 4. Gmina Darłowo Jezioro Bukowo

Gmina miejska i wiejska Sławno:

Równinę Sławieńską przecina kilka szerokich i podmokłych dolin m.in.: Wieprzy, Grabowej, Moszczenicki, Ze względu na niewielką odległość od Bałtyku w części północnej gminy Sławno odczuwalny jest wpływ klimatu morskiego, zaś w jej południowej części dominuje klimat kontynentalny. Główną rzeką przepływającą przez teren gminy jest Wieprza. Na południowozachodnim skraju gminy, na krótkim odcinku pojawia się też Grabowa. Najważniejszymi dopływami prawobrzeżnymi, uchodzącymi do Wieprzy na terenie gminy są: Ściegnica, i Wrześniczka, a lewobrzeżnymi: Reknica i Moszczenica.

Rzeka Wieprza to jedna z piękniejszych rzek Pomorza uchodząca do Bałtyku w Darłowie, która bierze swój początek z jeziora Kołoleż koło Głódowa w gm. Miastko. Licząca 140,3 km długości rzeka przepływa przez teren gminy Sławno. Przecina tu liczne kompleksy leśne, a jej górny odcinek do Pomiłowa zaliczany jest do najurokliwszych. Stanowi urozmaicony i niezwykle malowniczy szlak kajakowy dzięki licznym meandrom i zakolom. W Wieprzy występują tarliska szlachetnych ryb: łososia, strzebli i lipienia, a dzięki wstępującym tu leszczom, trociom, pstrągom czy sandaczom jest rajem dla wędkarzy. Część doliny rzeki Wieprzy oraz duża część jej zlewni objęta jest systemem Natura 2000. „Dolina Wieprzy i Studnicy” charakteryzuje się małymi przekształceniami antropogenicznymi i dużymi połaciami mokradeł oraz torfowisk a także dużą lesistością.. Ze znanych gatunków zwierząt możemy tu spotkać wydrę, kunę leśną czy tchórza. Największym zbiornikiem wodnym na terenie gminy jest Jezioro Łętowskie (402,5 ha pow. i do 19 m głębokości) położone na terenie 7-hektarowego obszaru chronionego krajobrazu „Jezioro Łętowskie oraz okolice Kępic”. Trudno dostępne brzegi jeziora otoczone terenami bagiennymi i podmokłymi łąkami stanowią wspaniałe tereny lęgowe ptactwa m.in. dla bielików, robołowów, perkozów, błotniaków i innych. Wody jeziora bogate w ryby sprzyjają uprawianiu wędkarstwa, zaś rozbudowywana baza rekreacyjno-turystyczna zyskuje coraz większą rzeszę miłośników. Okolice jeziora to teren w 76% zalesiony i można w nim znaleźć fragmenty lasu ze starodrzewem. Są tu również eratyki, czyli głazy polodowcowe.

Fot. Nr 5. Gmina Sławno Rzeka Wieprza

Fot. Nr 6. Gmina Sławno Jezioro Łętowskie

Gmina Malechowo:

Atrakcją gminy Malechowo jest przepiękna Pradolina rzeki Grabowej, której górny bieg urozmaicony jest zakolami, dopływami i obszarami źródliskowymi. Ta jej część przebiega głównie przez zalesione tereny Wysoczyzny Polanowskiej i jest atrakcją dla wprawionych kajakarzy. Dolny bieg rzeki Grabowej przepływającej majestatycznie wśród kwiecistych łąk i pól, może stać się uczcią dla kajakarzy amatorów i miłośników przyrody. Wody rzeki cenione są przez wędkarzy i smakoszy ryb, gdyż występuje tu troć i pstrąg potokowy.

Uwagę turysty zwraca również Elektrownia Wodna w Nowym Żytniku znajdująca się na 32 km rzeki Grabowej. W jej budynku natrafiamy na dwie stare turbiny z rokiem 1913 na tabliczkach znamionowych. Wokół elektrowni znajdują się stawy pstrągowe, gdzie można zakupić lub złowić okazałego pstrąga.

Fot. Nr 7. Ośrodek hodowli pstrąga w Niemicy

Gmina Postomino:

Wody powierzchniowe Gminy Postomino to także malowniczo położone jeziora, w których można zaznać relaksu, pływając rowerem wodnym, kajakiem, żaglówką czy też wplaw. Akweny te są również niezastąpione dla miłośników wędkarstwa.

W północnej części gminy nieopodal Morza Bałtyckiego znajduje się największe w gminie jezioro – Wicko.

Jezioro Wicko to dawna zatoka morska, oddzielona od Bałtyku piaszczystymi mierzejami. Wicko jest jeziorem płytkim, o mulistym dnie. Stanowi ono naturalne siedlisko lęgowe dzikiego ptactwa

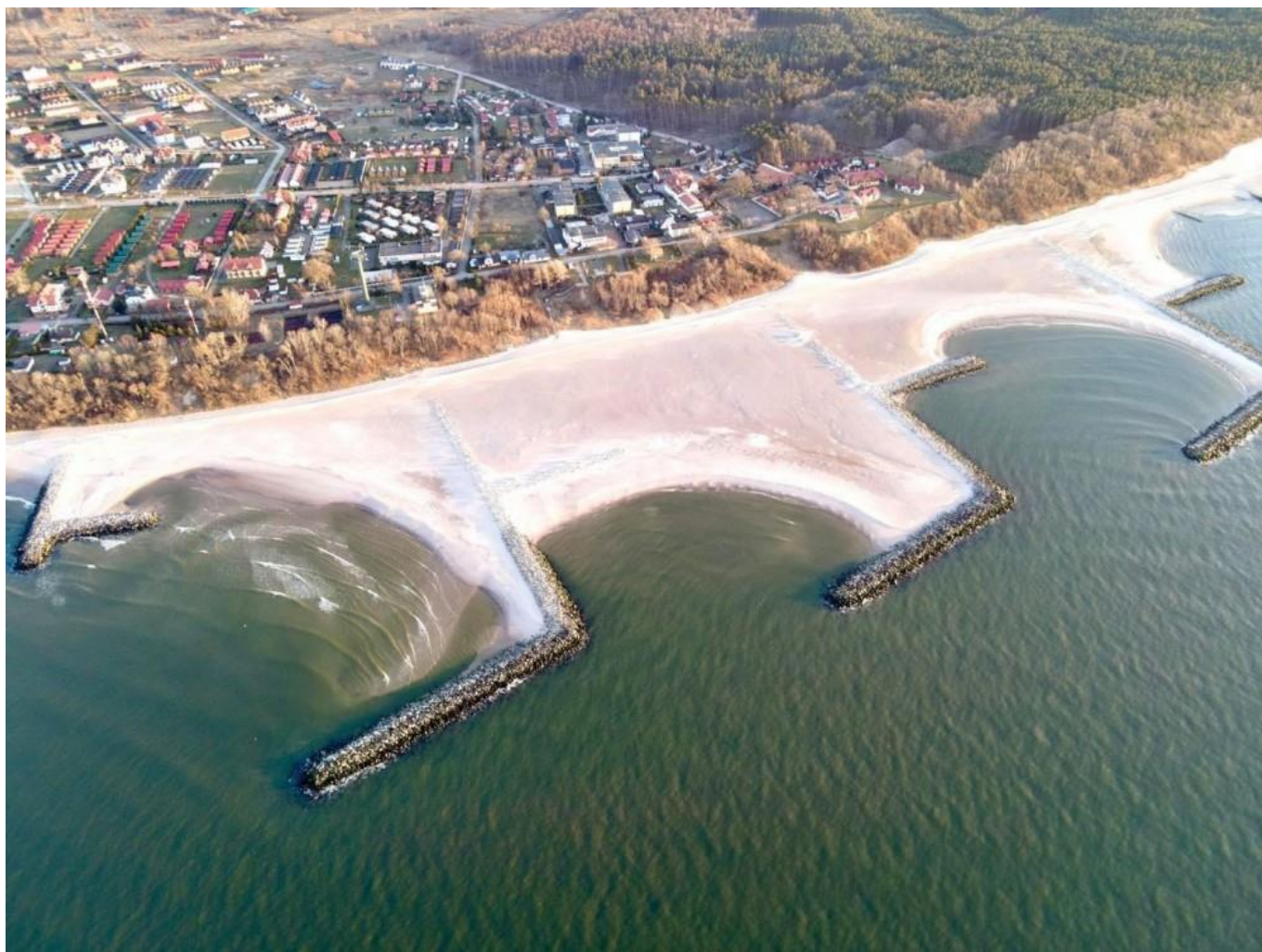
(m.in. łabędzi, mew, kaczek, gęgaw). Na Jeziorze Wicko co roku odbywają się Mistrzostwa Polski Regat Żaglowych Sterowanych Radiem.

Na terenie Gminy Postomino znajdują się również dwa mniejsze jeziora; Pieńkowo i Marszewo.

Jezioro Marszewo to malowniczo położony polodowcowy akwen we wschodniej części gminy, niedaleko wsi o tej samej nazwie, z czystą wodą oraz piaszczystą plażą. W roku 2023 zrewitalizowano teren przy jeziorze, do dyspozycji mieszkańców oraz turystów został oddany kompleks zjeżdżalni, ogrodzony wodny plac zabaw dla dzieci, boisko do siatkówki plażowej jak również dwa nowe pomosty pływające oraz teren do biesiadowania z altanami, ławkami, miejscem na ognisko. Zlewnia jeziora i zbiornik wykazują wysoki potencjał przyrodniczy. Maksymalna głębokość jeziora wynosi 24 m.

Jez. Pieńkowo, zlokalizowane między Pieńkowem a Postominem, zatopione w parkowej zieleni jest najmniejszym jeziorem gminy. Mimo piaszczystego dna nie odgrywa większej roli turystycznej. Jest jednak niezastąpione dla miłośników wędkarstwa.

Fot. Nr 8. Jarosławiec plaża, popularnie nazywana „Dubaj”

Gmina Polanów:

Gmina Polanów położona jest w znacznej części zlewni rzeki Grabowej oraz w południowo-zachodniej części zlewni rzeki Radew. Na terenie gminy znajdują się 34 jeziora, w tym największe to: jezioro Kamienne o pow. 110,4 ha i max. gł. 32 m; jezioro Nicemino o pow. 105,5 ha i max. gł. 7,9 m.

Rzeka Grabowa stanowi miejsce występowania wielu gatunków ryb w tym m.in. minóg strumieniowy, pstrąg potokowy, lipień, pstrąg tęczy, strzelba potokowa, kiełb, głowacz białopłetwy, różanka, węgorz, miętus.

Teren gminy charakteryzuje się malowniczym krajobrazem. Duży kompleks leśny obejmujący niemal wszystkie typy siedliskowe lasów, różnego rodzaju tereny podmokłe, duże zbiorniki wodne oraz szczególnie urozmaiconą rzeźbę terenu była głównym argumentem za powołaniem obszaru chronionego krajobrazu. W trakcie prowadzonych obserwacji potwierdzono ponadprzeciętne walory krajobrazowe okolic Żydowa. Wybrane elementy tego kompleksu krajobrazowego charakteryzują się dużymi walorami faunistycznymi w szczególności jezioro Kwiecko. Niezwykle malowniczy oraz cenny element obszaru stanowi niespotykanej wielkości kompleks źródliskowy położony wzdłuż krawędzi doliny Radwi na wysokości jeziora Kwiecko. Jest to z pewnością jeden z największych kompleksów źródeł oraz "wiszących" torfowisk na Pomorzu, a być może i w kraju.

Rezerwat przyrody "Rezerwat na Rzece Grabowej" leży koło Rzeki Grabowej od ujścia rowu z jez. Raczy Dół do mostu kolejowego w Polanowie. Przedmiotem ochrony jest ochrona naturalnych tarlisk pstrąga potowego, głowacza i strzebli, zabezpieczenie siedlisk bociana czarnego i zimorodka. Rzeka Grabowa od źródeł aż do miejscowości Polanów zachowała swój naturalny, pierwotny charakter. Na odcinku rezerwatu posiada cechy rzeki górskiej z właściwym składem ich tlofauny. Stwierdzono tu liczne stanowiska pstrąga potokowego, strzebli potokowej (gatunek objęty ochroną), głowacza białopłetwowego i miętusa.

Fot. Nr 7. Gmina Polanów Zalew Polanowski

Fot. Nr 8. Gmina Polanów Jezioro w Krągu

Fot. Nr 9. Gmina Polanów Jezioro Kwiecko - elektrownia w Żydowie

Fot. Nr 10. Gmina Polanów Jezioro Kacze

Gmina Sianów:

Obszar Gminy Sianów znajduje się w obrębie zlewni Morza Bałtyckiego i odwadniany jest przez rzeki Przymorza. Przez północno-wschodnią część obszaru przepływa rzeka Grabowa z lewobrzeżnymi dopływami Bielawą i Czernicą. Rzeka Czernica wypływa na północ od miejscowości Gorzyca. Część południowo-zachodnia odwadniana jest przez rzekę Unieść z jej największym prawobrzeżnym dopływem Polnicą oraz Wkrzanką z dopływem Rowianką. Wkrzanka wypływa na północ od Sianowa, a Rowianka na wschód od Wierciszewa. Unieść odprowadza wody do jeziora Jamno. Północno-zachodnia część obszaru arkusza odwadniana jest przez ciekich uchodzące do jeziora Bukowo. Doliny rzek są płytkie i zabagnione, sieć hydrograficzną uzupełniają bardzo liczne rowy melioracyjne. Na obszarze arkusza znajdują się dwa niewielkie jeziora: Małe Świdno i Topiele oraz północna część jeziora Lubiatowo i południowo-wschodnia część jeziora Bukowo. Występują też liczne źródła i wysięki, zlokalizowane głównie na zboczach dolin rzek: Grabowej, Bielawy i Polnicy oraz niewielkich lewobrzeżnych dopływach Unieści.

Na terenie Gminy Sianów swoje miejsce do aktywnego wypoczynku znajdą również hobbyści i miłośnicy wędkarstwa. Szczególną gradkom dla wędkarzy są: jezioro Topiele – łowisko linowo – szupakowe, którego gospodarzem jest Koło PZW Nr. 64 – Sianów oraz jezioro Małe Świdno i Mirotki. Wśród rzek wyróżnić można Polnicę oraz Unieść, gdzie występują pstrąg potokowy czy troć wędrowną.

Gmina Sianów to zagłębie hodowców ryb. Tereny gminne od lat słyną z hodowli pstrąga. Atrakcją turystyczną są zawody dla dzieci i dorosłych organizowane regularnie przez Polski Związek Wędkarski.

Fot. Nr 11. Gmina Sianów Rzeka Unieść

Warunki gospodarcze:

Lokalny rynek pracy jest rozdrobniony - w 2022 r. na obszarze DLGR działały tylko 2 duże przedsiębiorstwa (zatrudniające ponad 250 osób), 40 średnich przedsiębiorstw (zatrudniających od 50 do 249 osób) i 197 małych przedsiębiorstw (zatrudniających od 10 do 49 osób). Wszystkie pozostałe podmioty w rejestrze REGON zatrudniały do 9 osób, czyli miały status mikroprzedsiębiorstwa (9 185 podmiotów).

Tabela 6. Podmioty w rejestrze REGON wg. liczby zatrudnionych na terenie DLGR w latach 2017-2022.

Podmioty z rejestru REGON wg. liczby osób zatrudnionych	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	8 014	8 183	8 520	8 821	9 180	9 424
0 - 9	7 750	7 933	8 277	8 582	8 941	9 185
10 - 49	222	209	202	198	197	197
50 - 249	40	39	39	39	40	40
250 - 999	2	2	2	2	2	2

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Każda gmina członkowska ma nieco inny przeważający profil działalności gospodarczej, ale elementami wspólnymi są stosunkowo duży udział firm usługowych (szczególnie w gminie miejskiej Darłowo – aż 81,80% wszystkich) oraz znaczna koncentracja firm przemysłowo-budowlanych w gminach: wiejskiej Sławno, Polanów oraz Malechowo (wyraźnie wyższa niż średnio w kraju i województwie).

Spośród wszystkich sekcji działalności gospodarczej wg. PKD 2007 na obszarze DLGR wyraźny wzrost liczby firm w latach 2017-2022 dotyczył przede wszystkim sekcji F (budownictwo, z 1193 do 1765 podmiotów), sekcji I (zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, z 1001 do 1192), sekcji S i T (pozostała działalność usługowa, z 493 do 622 podmiotów) oraz sekcji M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, z 337 do 431 podmiotów). Świadczy to o rosnącym **znaczeniu sektora rekreacyjno-turystycznego** na całym obszarze DLGR.

Mimo znacznego spadku bezrobocia, problemy demograficzne zaczynają mieć bezpośrednie przełożenie na sytuację na lokalnym rynku pracy. W ciągu pięciu lat zasób potencjalnej siły roboczej na obszarze DLGR (ludność w wieku produkcyjnym) zmniejszył się o ponad 4 tysiące osób. Może to wywoływać **problemy w znalezieniu wykwalifikowanych pracowników**, niezbędnych w pewnych rodzajach działalności (a szczególnie w rybactwie, rybołówstwie i akwakulturze).

Dodatkowo, kondycja finansowa lokalnych przedsiębiorców została mocno nadwyrężona w czasie **pandemii COVID** i mogą oni nie mieć środków na dokonanie niezbędnych inwestycji i modernizacji, koncentrując się raczej na podtrzymaniu działalności i dotychczasowego zatrudnienia. Z uwagi na charakter turystyczny (szczególnie gmin nadmorskich) duże znaczenie miały ograniczenia związane z czasowym wstrzymaniem działalności lokali gastronomicznych i obiektów noclegowych podczas pandemii. Duży kryzys w branży turystycznych wypraw wędkarskich na Morze Bałtyckie wywołał zaś wprowadzony od 1 stycznia 2020 roku **zakaz połowu dorsza**, więc wielu rybaków obsługujących kutry turystyczne musiało znacznie ograniczyć lub całkowicie zmienić profil swoich działalności.

Kluczowym problemem lokalnych przedsiębiorców jest zapewnienie funkcjonowania i rozwoju, a rosnące drastycznie koszty prowadzenia działalności gospodarczej i malejąca dostępność wykwalifikowanych pracowników są czynnikami hamującymi rozwój gospodarczy. **Pracę tracą też systematycznie osoby związane do tej pory z sektorem rybackim.**

O skali problemu świadczy fakt, że **aż 6 gmin członkowskich została uznana za zagrożone trwałą marginalizacją, a wszystkie gminy obszaru zaliczono do Specjalnej Strefy Włączenia województwa zachodniopomorskiego** tj. do obszarów, w których kumulują się negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze, w tym odpływ ludności do terenów o wyższym potencjale rozwojowym, słaba dostępność do usług publicznych czy znaczne oddalenie od ośrodka wojewódzkiego.

Świadczy to o poważnych, strukturalnych problemach w rozwoju obszaru LSR i dużej skali zagrożenia kumulacją problemów społeczno-gospodarczych. Dlatego też tak istotne znaczenie ma wsparcie ze środków zewnętrznych (w tym budżetu niniejszej LSR), kierowane do osób i podmiotów z gmin zagrożonych, które może pozytywnie wpłynąć na jakość życia mieszkańców i stopień rozwoju lokalnego sektora gospodarczego.

Tabela Nr 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) w latach 2016-2021.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ZACHODNIOPOMORSKIE	92,0	91,7	91,7	92,1	92,3	92,5
Powiat sławieński	75,8	76,7	78,0	77,4	78,8	79,1
Powiat koszaliński	82,9	81,2	81,1	81,1	83,6	85,0

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Poza problemem ze znalezieniem pracy, dużym wyzwaniem pozostaje też **niski poziom średniego wynagrodzenia**. Przeciętne wynagrodzenie brutto wzrosło na obszarze powiatów sławieńskiego i koszalińskiego, ale nadal jest znacznie niższe niż średnio w województwie zachodniopomorskim.

Szansami na rozwój lokalnego biznesu są nowe tereny inwestycyjne (szczególnie wzdłuż trasy S6) i wsparcie sektora akwakultury, który jest jedną z niewielu rozwojowych branż. Przedsiębiorstwa te wymagają jednak doinwestowania w zakresie samej produkcji, zarządzania, marketingu, planowania biznesowego, wzmacniania krótkich łańcuchów dostaw i logistyki.

4. Opis ludności obszaru realizacji LSR

Na potrzeby porównania liczby mieszkańców obszaru DLGR zestawiono liczbę mieszkańców na podstawie danych z 2020 roku jednakże bez gminy miejskiej Sławno, która przystąpiła do stowarzyszenia w 2024 roku. W 2020 roku obszar 7 gmin (miejska Darłowo, wiejska Darłowo, wiejska Sławno, Malechowo, Postomino, Polanów i Sianów) zamieszkiwało 64.594 osób, a w 2013 roku obszar tych samych gmin zamieszkiwało 67.795, tak więc spadek liczby ludności jest zauważalny i wynosi 3.201 osób co stanowi 4,72% liczby mieszkańców z 2013 roku. Według danych GUS BDL gęstość zaludnienia na obecnym obszarze DLGR w 2020 roku wynosiła średnio 46 os./km².

Liczba mieszkańców obszaru DLGR spada w wyniku różnych trendów demograficznych, jak m.in. ujemny przyrost naturalny (więcej zgonów niż urodzeń), jak i ujemne saldo migracji (przewaga wymeldowań nad nowymi zameldowaniami). Wyraźny trend spadkowy pokazuje, że konieczne jest skierowanie

specjalnego wsparcia, które poprawi standard lokalnych usług i podniesie jakość życia. W przeciwnym wypadku, dotychczasowi mieszkańcy wciąż będą się przemieszczać w inne miejsca, a wraz z ich odpływem zwiększy się ryzyko marginalizacji obszaru.

Depopulacja prowadzi do zmniejszania się potencjału demograficznego, ale także gospodarczego i ograniczenia wpływów budżetowych lokalnych samorządów. Utrudnia to znacznie prowadzenie jakiegokolwiek polityki rozwojowej – coraz trudniej jest pokryć bieżące koszty (szczególnie w czasach szalejącej inflacji), a tym bardziej - inwestować poważne środki finansowe w modernizację czy rozbudowę firmy albo placówki kulturalnej. Skoro grono klientów/odbiorców będzie w kolejnych latach tylko maleć.

W związku z zmniejszeniem liczby mieszkańców pogarsza się też ich struktura demograficzna. Obszar DLGR dotknięty jest problemem starzenia się społeczeństwa – z każdym rokiem rośnie procentowy udział seniorów. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w 2017 r. wynosił 18,84%, a cztery lata później aż 22,11%. Na koniec 2021 r. mieszkało na terenie DLGR już znacznie więcej osób starszych, niż młodych.

Tabela 8. Ludność DLGR w latach 2017-2021.

Ludność [osoby]	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem	79 425	79 010	78 597	76 664	75 973
w wieku przedprodukcyjnym	14 565	14 357	14 091	14 056	13 921
w wieku produkcyjnym	49 890	49 177	48 434	46 043	45 249
w wieku poprodukcyjnym	14 970	15 476	16 072	16 565	16 803

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Poważnym problemem lokalnym jest bezrobocie. Na obszarze DLGR udział **osób bezrobotnych** zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym wynosił 7,02% (w 2021 roku na obszarze DLGR zarejestrowane było 3180 osób jako bezrobotne). W zestawieniu z danymi statystycznymi dla województwa zachodniopomorskiego (gdzie udział ten wyniósł w 2021 roku 4,27%), **świadczy to o dużej skali problemu na obszarze DLGR**, szczególnie w miejscowościach tzw. popegeerowskich. Dodatkowo, należy zwrócić uwagę na bezrobocie nierejestrowane i ukryte, m.in. osoby bierne zawodowo.

Trudności na rynku pracy (bezrobocie, niskie wynagrodzenia i sezonowość zatrudnienia w branży turystycznej) powodują, że wielu mieszkańców obszaru DLGR zmuszonych jest korzystać z systemu pomocy społecznej. W latach 2017-2021 nastąpił w tym zakresie wyraźny postęp, ale **średnio na obszarze DLGR wciąż z zasiłków korzysta o blisko 40% więcej osób, niż średnio w Polsce**. Problem ten szczególnie dotyczy gmin: Polanów, Malechowo i Postomino.

Tabela Nr 9. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2021 na obszarze DLGR.

Zasięg korzystania z pomocy społecznej [%]	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	5,7	5,1	4,6	4,2	3,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	6,0	5,4	4,8	4,3	3,9
DLGR (średnia arytm.)	8,4	7,5	6,8	6,4	5,1
Polanów	11,4	10,4	9,2	8,7	8,0
Sianów	6,7	5,9	5,9	4,9	4,6
Darłowo gm. miejska	6,3	5,7	5,0	5,1	4,4
Sławno gm. miejska	5,9	5,7	4,8	5,5	2,1
Darłowo gm. wiejska	10,0	8,3	6,4	5,8	4,8
Malechowo	10,0	8,6	8,2	8,1	7,0
Postomino	9,4	10,0	9,5	8,0	6,8
Sławno gm. wiejska	7,6	6,1	5,4	5,2	3,7

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Stworzenie nowych, całorocznych, dobrze płatnych miejsc pracy na obszarze DLGR mogłoby znacząco poprawić sytuację materialną okolicznych mieszkańców, ograniczyć konieczność sięgania po pomoc społeczną i stanowić impuls do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Mimo korzystnego położenia nadmorskiego (potencjał turystyczny), licznych akwenów wodnych (potencjał rybacki) i bliskości trasy ekspresowej S6 (potencjał do tworzenia i rozwoju terenów inwestycyjnych), obszar DLGR boryka się z wieloma problemami. Kumulacja niekorzystnych tendencji demograficznych, gospodarczych i społecznych sprawiła, że aż 6 gmin z obszaru zostało uznane za zagrożone trwałą marginalizacją (Polanów, miejska Darłowo, wiejska Darłowo, Malechowo, Postomino i wiejska Sławno), a wszystkie gminy członkowskie zostały objęte Specjalną Strefą Włączenia województwa zachodniopomorskiego.

Poza terenami inwestycyjnymi i ułatwieniami dla biznesu, ważne jest też **zadbanie o potrzeby społeczne i kulturalne mieszkańców**, szczególnie tych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Dlatego też w konsultacjach społecznych wielokrotnie podnoszono potrzebę tworzenia bezpłatnych lub możliwie przystępnych cenowo atrakcji i oferty spędzania czasu wolnego. W opinii mieszkańców kluczowe są tu inwestycje lokalnych samorządów, które z zasady są darmowe i dodatkowo wykorzystywane latami do animacji społecznej przez lokalne instytucje kultury i organizacje pozarządowe.

DLGR nie wskazuje grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR (z wyjątkiem sektora rybackiego).

5. Charakterystyka rybackości obszaru realizacji LSR

Według stanu na dzień 31.12.2021 r. największy odsetek podmiotów gospodarczych działających w zakresie rybactwa (sekcji A, działu 03 PKD) obserwujemy na obszarze gminy miejskiej Darłowo (59 podmiotów), ale również na obszarze gminy Postomino (29 podmiotów), co spowodowane jest położeniem nadmorskim tych gmin.

Działalność rybacka prowadzona na terenie ośmiu sąsiadujących gmin jest zróżnicowana, ale połączona branżowo. Część północna charakteryzuje się dominacją rybołówstwa morskiego oraz podmiotów prowadzących obrót ryb i produktów rybnych. Część południowa zdominowana jest przez przetwórców oraz podmioty zajmujące się chowem i hodowlą ryb łososiowatych. Producenci ryb z omawianych gmin korzystają ze wspólnych zasobów wodnych, tych samych rzek wśród których najistotniejsze są: Grabowa, Wieprza i Unieść. Należy również podkreślić, powiązania historycznie samorządów zrzeszonych w DLGR (np. wszystkie gminy DLGR w pewnym okresie czasu należały do Powiatu/Ziemi Sławieńskiej), ekonomicznie i społecznie (we wszystkich wymienionych gminach zachodzą te same procesy społeczno – gospodarcze).

Rybołówstwo, to 64 (stan na 2021) statki i łodzie rybackie. W zdecydowanej większości są to jednostki mała (do 12 metrów). Rybołówstwo opierało się głównie na połowach dorsza i łosia, czyli gatunków, które zostały objęte całkowitym zakazem połowu. Wspomniany zakaz połowu miał ogromny wpływ na opłacalność połowów. Dla rybaków morskich spowodował konieczność różnicowania działalności. Jedynie nieliczne jednostki poławiają inne gatunki ryb, jak flądra, troć lub śledź. Rybołówstwo morskie funkcjonuje wokół portu morskiego w Mieście Darłowo oraz przystani rybackich w Jarosławcu (Gmina Postomino oraz Dąbkach (Gmina Darłowo). Wraz ze spadkiem opłacalności wzrosło zainteresowanie stałym zaprzestaniem działalności połowowej, popularnie nazywanym „złomowaniem”.

Produkcja śródlądowa, to głównie hodowle ryb łososiowatych (pstrąg tęczowy, pstrąg źródlany, palia). Produkcja stale się powiększa; powstają nowe gospodarstwa, istniejące gospodarstwa rozwijają się. Największe hodowle to: Pro Aqua w Jeżyczkach, „Dadoń” w Sianowie, „Kusiczki, „Trzy Pstrągi”, „Krąg”, „Pomiłowo”

Przetwórstwo rybne, wraz z kryzysem branży rybołówstwa musiało przekwalifikować się na przetwarzanie ryb śródlądowych lub morskich - poławianych poza terytorium Polski. Największe lokalne przetwórnice to: „Darpol”, „Port Fish”, „Mieszko”.

Szacuje się, że na obszarze wdrażania LSR około 3 tysięcy osób związanych jest z branżą rybną. Są to armatorzy i właściciele hodowli, pracownicy, rodziny oraz podmioty okołorybackie (np. sieciarnia Baltic Net w Darłowie, Stocznia M&W w Darłowie) i wiele mniejszych firm.

DLGR, wśród swoich członków skupia **47** rybaków (armatorów, przetwórców i hodowców).

Liczba przedstawicieli sektora rybackiego na obszarze, na podstawie oświadczeń z Morskiego Instytutu Rybackiego i Instytutu Rybactwa Śródlądowego, to **119** podmiotów.

Wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze, na podstawie oświadczeń z Morskiego Instytutu Rybackiego i Instytutu Rybactwa Śródlądowego, to **51 456 583,00 zł**.

6. Zgodność obszaru z zasadami horyzontalnymi

Darłowska Lokalna Grupa Rybacka oświadcza, że obszar realizacji LSR jest i będzie zgodny z zasadami horyzontalnymi określonymi w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym: poszanowania praw podstawowych oraz przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zasadą równości kobiet i mężczyzn, zasadą równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadą dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zgodności działań z celami zrównoważonego rozwoju, o których mowa w rozporządzeniu 2021/1060.

Rozdział III – Udział społeczności w przygotowaniu LSR

Angażowanie społeczności lokalnej w tworzenie LSR określamy jako partycypacyjny charakter tego dokumentu i jest to szereg działań/metod, którymi posługuje się DLGR zarówno na etapie tworzenia, jak i później wdrażania LSR.

1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces przygotowania LSR

Promocja bezpośrednich prac nad nową LSR na lata 2021-2027 rozpoczęła się od informacji na Walnym Zebraniu Członków w 25 kwietnia 2024 rozpoczęto etap prac nad przygotowaniem dokumentu strategicznego dla obszaru DLGR. Przygotowania i informacje o kształcie nowej perspektywy finansowej i pracach nad nową LSR były przekazywane mieszkańcom na bieżąco już od 2022 r. W miarę pojawiania się założeń programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027, pracownicy Biura i Zarząd DLGR przekazywali nowe informacje kluczowym interesariuszom – przedstawicielom sektora rybackiego, członkom stowarzyszenia, dotychczasowym wnioskodawcom i beneficjentom, ale także osobom, które dopiero nawiązywały kontakt z Darłowską Lokalną Grupą Rybacką.

Został utworzony zespół roboczy, składający się z dyrektora Biura, Wiceprezesa DLGR, Prezesa Darłowskiej Grupy Producentów Ryb i Armatorów Łodzi Rybackich, przedstawicieli hodowców ryb oraz przedstawiciela przetwórców. W trakcie prac zespołu opracowano sposób komunikowania się z lokalną społecznością, w tym informowania o kolejnych etapach prac nad LSR. Większość zaproponowanych przez Zespół sposobów informowania mieszkańców o pracach nad LSR została zrealizowana.

Na stronie internetowej DLGR zamieszczona została prezentacja przedstawiająca główne założenia Priorytetu 3 oraz formularz ankiety (fiszki) projektowej.

W celu pozyskania jak najszerszych informacji od lokalnej społeczności prowadzone były **bezpośrednie spotkania** z mieszkańcami. Uzasadnieniem dla tej formy poznania opinii mieszkańców jest fakt, że pozwalają one na pogłębioną (w stosunku do cyfrowych ankiet bądź sondaży) analizę problemu. Przez blisko 3 lata (od 2022 roku) wnioski i opinie mieszkańców były gromadzone przy okazji różnych spotkań i wydarzeń lokalnych. Swoje pomysły można też było zgłaszać do Biura Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej.

Na każdym kluczowym etapie tworzenia LSR **lokalna społeczność była aktywna i zaangażowana** o czym świadczą liczne propozycje zmian i uwagi do diagnozy obszaru, wyznaczonych celów i wskaźników, analizy SWOT, budżetu, planu finansowego, monitoringu i ewaluacji.

Poprzez udział w tworzeniu LSR przedstawiciele sektora rybackiego, gospodarczego, społecznego i publicznego zebrano **opinie reprezentatywne dla całej społeczności**, stanowiące kompromis pomiędzy oczekiwaniami mieszkańców, a możliwościami finansowymi nowej LSR.

Do opracowania LSR wykorzystano dane zebrane za pomocą następujących metod partycypacyjnych:

1. Zespół roboczy – składający się z 5 osób pracował w sposób ciągły. Zespół roboczy opracowywał zagadnienia związane z określeniem w strategii: charakterystyki obszaru, partycypacyjności w LSR, diagnozy obszaru, celów i wskaźników, sposobu wyboru i oceny operacji, sposobu ustanawiania kryteriów wyboru oraz monitoringu i ewaluacji.

2. Spotkania konsultacyjne z mieszkańcami, rybakami, władzami samorządowymi i członkami stowarzyszenia połączone z wywiadami zogniskowanymi (fokusami). Odkonano 6 spotkań:

- spotkania dla środowiska rybackiego: 20 sierpnia, godz. 10.00, siedziba DLGR
- spotkanie ogólne: 20 sierpnia, godz. 14.00, siedziba DLGR
- spotkanie dla środowiska rybackiego: 21 sierpnia, godz. 10.00, przystań rybacka w Jarosławcu
- spotkanie ogólne: 27 sierpnia, godz. 14.00, Urząd Gminy Sławno
- spotkanie podsumowujące ogólne online (platforma zoom): 28.08.2024, godz. 12.00
- spotkanie podsumowujące ogólne online (platforma zoom): 29.08.2024, godz. 12.00

Wśród uczestników byli **przedstawiciele sektora** rybackiego w tym rodziny rybaków, ich domownicy i inne osoby działające w imieniu lub na rzecz sektora rybackiego. Na spotkaniach konsultowano diagnozę obszaru oraz cele i wskaźniki. Zgłoszono także propozycje do budżetu i zasad monitoringu. Najważniejszą częścią była dyskusja z uczestnikami i odpowiedzi na pytania. Zgłoszone uwagi zostały zapisane i umieszczone w notatce ze spotkania. Łącznie na spotkaniach przekazano 0 uwag, spośród których większość została uwzględniona. Odrzucono propozycje, które były niezgodne z zakresem programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027. Wyniki analiz przeprowadzonych podczas spotkań zostały wykorzystane w diagnozie obszaru oraz celach, wskaźnikach i budżecie.

3. Badania ankietowe mieszkańców obszaru – od lipca 2024 r. przeprowadzono badanie mieszkańców obszaru RLGD. Do udziału w badaniu zaproszeni zostali wszyscy mieszkańcy, reprezentujący różne sektory również rodziny rybaków, ich domownicy i inne osoby działające w imieniu lub na rzecz sektora rybackiego. Podstawowym celem badania była diagnoza i analiza postaw oraz opinii mieszkańców w tematach kluczowych dla prawidłowej konstrukcji nowej lokalnej strategii rozwoju. Ankiety były dystrybuowane fizycznie przez pracowników biura. Wpłynęło 21 ankiet. Najpilniejsze potrzeby obszaru DLGR wskazane przez badanych to:

- wsparcie istniejących firm,
- zagospodarowanie placów, terenów zielonych, parków, placów zabaw,
- budowa ścieżek rowerowych,

- zakładanie nowych firm,
- budowa i modernizacja infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej,
- promocja miejscowości, gminy i okolicy,
- imprezy dla mieszkańców,
- inwestycje na rzecz ochrony środowiska.

4. Punkt konsultacyjny w Biurze DLGR – przez cały okres przygotowywania strategii mieszkańcy obszaru mieli możliwość pozyskania informacji bądź zgłoszenia uwag do Lokalnej Strategii Rozwoju. W trakcie spotkań omawiano diagnozę obszaru oraz cele i wskaźniki. Pracownicy Biura przyjmowali również propozycje do analizy SWOT i kryteriów wyboru operacji.

5. Wywiady indywidualne - prowadzone przez pracowników Biura z rybakami, mieszkańcami i reprezentantami lokalnych instytucji, firm i organizacji, rodzinami rybaków, ich domownikami i innymi osobami działającymi w imieniu lub na rzecz sektora rybackiego, wykonywane przy okazji innych zadań. Temat oczekiwań odnośnie nowej LSR oraz obszarów, na których powinna się ona koncentrować, był wielokrotnie poruszany w indywidualnych rozmowach przedstawicieli RLGD i mieszkańców. Dzięki takim wywiadam udało się pogłębić rozeznanie co do potrzeb przedsiębiorców i organizacji pozarządowych na obszarze.

6. Konsultacje społeczne projektu LSR – od początku sierpnia 2024 r. konsultacjom poddano projekt Lokalnej Strategii Rozwoju. Konsultowano poszczególne rozdziały. Utworzono zespół konsultacyjny zamieszczono informację o możliwości konsultacji dokumentu w Biurze DLGR. Konsultacje stacjonarne w Biurze były możliwe codziennie w godzinach pracy Biura w okresie od 1 sierpnia 2024 r. do 30 sierpnia 2024 r. Konsultacjom podlegał cały dokument ze szczególnym ukierunkowaniem na cele, budżet i wskaźniki LSR, a także kanały komunikacji pomiędzy DLGR i mieszkańcami obszaru.

Powyżej wykazano, że zarówno otwarty charakter spotkań i narzędzi analitycznych, miejsca, tematy i rodzaje grup interesariuszy uczestniczących w konsultacjach jak i skład Zespołu roboczego są dowodem, że na wszystkich etapach przygotowania LSR, Darłowska Lokalna Grupa rybacka przestrzegала zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę, orientację seksualną, światopogląd bądź religię, a także zasadę zrównoważonego rozwoju. Podobnie zamierza czynić w trakcie wdrażania, monitoringu i ewaluacji LSR w okresie programowania 2021-2027. Darłowska Lokalna Grupa Rybacka w taki sam sposób planuje realizować zasady zrównoważonego rozwoju.

2. Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze realizacji LSR wykorzystane do opracowania LSR

Wszystkie uwagi i propozycje zgromadzone w procesie konsultacji społecznych zostały **przeanalizowane przez zespół roboczy**. Możliwość wprowadzenia zmiany była oceniana pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami oraz spójności wewnętrznej LSR.

Dzięki wieloletniemu doświadczeniu w komunikowaniu się z mieszkańcami, Darłowska Lokalna Grupa Rybacka wykorzystwała metody konsultacji ze społecznością lokalną **na każdym etapie tworzenia LSR, w sposób adekwatny do potrzeb społeczności**. W trakcie tworzenia LSR uwzględniono również wyniki badań własnych i ewaluacji.

Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze **zostały wykorzystane do opracowania zapisów poszczególnych rozdziałów LSR**: rozdziału II Charakterystyka obszaru realizacji LSR, rozdziału III – Udział społeczności w przygotowaniu LSR, rozdziału IV – Analiza SWOT oraz wnioski z analizy SWOT, rozdziału V – Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia, rozdziału VI – Wykazanie spójności celów LSR z analizowanym obszarem, rozdziału IX – Plan finansowy (budżet) LSR oraz rozdziału X – Wskaźniki realizacji LSR.

Część wniosków została odrzucona, ponieważ powielają istniejące treści lub były niezgodne z zasadami programowymi lub ich realizacja przekraczała możliwości finansowe nowej LSR. Nie uwzględniono **7** uwag.

Uwzględniono **18** uwag. Kluczowe wnioski przyjęte z konsultacji społecznych i wykorzystane w procesie tworzenia LSR to:

- Niezbędne jest kontynuowanie wsparcia dla sektora gospodarczego, w tym rybackiego w zakresie rozwoju lub dywersyfikacji już istniejących działalności oraz tworzenia nowych podmiotów gospodarczych szczególnie opartych o zasoby wodne obszaru;
- Niezbędny jest dalszy rozwój infrastruktury publicznej (komunikacyjnej, rekreacyjnej, turystycznej);
- Dla zachowania dziedzictwa obszaru konieczne jest promowanie go i jego dziedzictwa związanego z rybactwem i akwakulturą,
- Mieszkańcy oczekują atrakcyjnych miejsc i aktywności składających się na lokalną ofertę spędzania czasu wolnego;
- Nadal konieczne są działania przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu i poprawiające stan środowiska.

3. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR

Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w tworzenie LSR pozwala oczekiwać, że również na etapie jej wdrażania aktywność społeczności lokalnej będzie duża. DLGR zamierza podtrzymywać zainteresowanie mieszkańców systematycznie informując o każdym etapie wdrażania LSR, biorąc pod uwagę szczególnie sektor rybacki:

1. Strona internetowa: utrzymanie i aktualizowanie strony internetowej oraz profilu na portalu społecznościowym facebook poprzez zamieszczanie postów i artykułów z aktualnymi informacjami dotyczące działania DLGR i wdrażania LSR. Są to metody powszechne i szczególnie preferowane przez ludzi młodych (rybaków, ich rodziny, domowników, podmioty rybackie, przedsiębiorców), jednakże wśród organizacji pozarządowych także są powszechnie stosowane.

2. Baza danych teleadresowych: członków DLGR, rybaków, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, przedstawicieli JST, instytucji kultury, zawierające adresy mailowe i numery telefonów, do których będą docierały aktualne informacje wysyłane przez pracowników biura DLGR. Ten kanał komunikacji jest szczególnie preferowany przez pracowników JST, przedsiębiorców, członków organizacji pozarządowych, sołtysów i członków rad sołeckich, członków rad gmin.

3. Spotkania informacyjne i konsultacyjne: będą odbywały się szczególnie przed ogłoszeniem lub w trakcie trwania konkursów, mając na celu przybliżenie mieszkańcom zasad udzielania wsparcia. Na spotkanie każdorazowo zostaną zaproszeni przedstawiciele różnych sektorów. Taka forma komunikacji jest preferowana szczególnie przez rybaków, przedstawicieli JST, instytucji kultury, instytucji działających na rzecz rozwoju obszaru DLGR, przedstawicieli organizacji pozarządowych.

4. Stoiska informacyjne na lokalnych wydarzeniach: stanowią bardzo efektywny sposób przekazywania informacji, ponieważ w jednym czasie, w jednym miejscu gromadzi się duża liczba mieszkańców obszaru, reprezentująca różne sektory. Taka forma komunikowania jest szczególnie preferowana przez organizacje pozarządowe, które mogą prezentować swoją działalność na tego typu wydarzeniach np. festynach oraz uczestników wśród których rybacy, ich rodziny, domownicy oraz inne podmioty rybackie.

5. Badania ankietowe mieszkańców obszaru: podczas spotkań informacyjnych, konsultacyjnych, wydarzeń lokalnych i wszelkich innych wydarzeniach organizowanych przez DLGR, uczestnicy mogą zostać poproszeni o wypełnienie ankiety na potrzeby monitoringu i ewaluacji. Będzie to narzędzie, dzięki któremu uzyskamy informacje o prawidłowości działań DLGR i ewentualnych obszarach, które wymagają poprawy.

6. Warsztaty i szkolenia praktyczne: efektywna komunikacja nie może sprowadzać się tylko i wyłącznie do przekazywania informacji. Osoby zainteresowane działaniem w partnerstwie z DLGR oraz chcące skorzystać ze wsparcia RLGD będą mogły na warsztatach/szkoleniach podzielić się swoją wiedzą, doświadczeniem, celami, zadaniami, zasobami, ale również będą miały możliwość uświadomienia sobie wspólnej odpowiedzialności za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. DLGR natomiast będzie miało możliwość wykorzystać informacje od uczestników w celu bardziej efektywnego sposobu komunikowania założeń i wdrażania LSR.

7. Komunikaty prasowe/promocyjne: stworzymy stałą bazę lokalnej prasy, rozgłośni radiowych, telewizji, telewizji internetowej, również gmin, powiatów, sołectw, instytucji zajmujących się rozwojem obszaru, do których będą wysyłane krótkie informacje o bieżących działaniach zrealizowanych i planowanych do zrealizowania z prośbą o ich bezpłatną publikację.

8. Wywiady indywidualne – będą prowadzone przez pracowników Biura i członków Zarządu z rybakami, ich rodzinami i domownikami, mieszkańcami i reprezentantami lokalnych instytucji, firm i organizacji, wykonywane podczas funkcjonowania biura oraz przy okazji innych zadań. Dzięki wywiadam DLGR będzie miała rozeznanie co do potrzeb rybaków, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych na obszarze.

W przypadku braku skuteczności powyższych metod będą stosowane inne, które będą mogły pomóc w realizacji LSR np. płatne ogłoszenia w lokalnej prasie, spoty reklamowe.

Tak szerokie spektrum zastosowanych metod, kanałów komunikacji i sposobów udostępniania informacji, w tym również alternatywnych ma na celu uniknięcie wykluczenia jakiegokolwiek grupy społecznej. W trakcie wdrażania LSR za pośrednictwem wskazanych metod DLGR będzie mobilizowała biernych dotychczas interesariuszy do realizacji LSR.

Bardzo ważną rolę w realizacji LSR będą odgrywać partnerzy, którymi głównie będą rybacy, organizacje ich zrzeszające, organizacje pozarządowe oraz gminy i powiaty. Współpraca i partnerskie relacje między poszczególnymi członkami DLGR są kluczowe dla osiągnięcia celów LSR poprzez wspólną realizację projektów i inicjatyw.

Zarówno na etapie tworzenia, jak i realizacji LSR uwzględniono zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060 – poszanowania praw podstawowych oraz przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zasadą równości kobiet i mężczyzn, zasadą równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadą dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zgodności działań z celami zrównoważonego rozwoju.

Rozdział IV – Analiza SWOT obszaru realizacji LSR oraz wnioski wynikające z analizy SWOT

1. Tabela SWOT

Informacje zebrane w diagnozie zostały uporządkowane i podsumowane w formie analizy SWOT. Tabela poniżej przedstawia pełną wersję analizy SWOT, w tym zmiany uwzględnione w ramach konsultacji społecznych.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none">1. Dogodne położenie nad Morzem Bałtyckim, nad rzekami, wśród jezior i lasów.2. Stosunkowo duża liczba obszarów chronionych.3. Duży potencjał turystyczny obszaru (w tym turystyka wodna, historyczna, kulturowa).4. Rozwinięty sektor usług turystycznych.6. Brak uciążliwego przemysłu.8. Czyste środowisko, w tym powietrze.9. Dostęp do sieci szybkich dróg (po wybudowaniu S6).10. Zróżnicowane szlaki turystyczne.11. Duży potencjał do wykorzystania zasobów wodnych, bogate tradycje rybackie i rozwijająca się produkcja rybacka w sektorze akwakultury.12. Aktywność istniejących organizacji pozarządowych.14. Bardzo dobre warunki dla potencjalnych inwestorów, szczególnie w zakresie usług turystycznych i rekreacyjnych.	<ol style="list-style-type: none">1. Zły stan i braki w infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej, w szczególności infrastrukturze na przystaniach rybackich.2. Sezonowość działalności gospodarczej oraz zatrudnienia na terenach zależnych od turystyki.3. Wyraźny spadek zatrudnienia i produkcji w sektorze rybackim na skutek zakazu połowów.4. Niewystarczająco rozwinięty rynek pracy.5. Niski poziom wynagrodzenia mieszkańców.6. Utrudnione warunki dla rozwoju przedsiębiorstw na obszarze zależnym od rybactwa, w tym w zakresie prowadzenia produkcji rybackiej;7. Niewystarczające wykorzystanie walorów przyrodniczych i turystycznych obszaru, szczególnie w obszarze turystyki wodnej i rybactwa oraz poza pasem nadmorskim.8. Brak kompleksowej, całorocznej oferty turystycznej dla obszaru.9. Niewystarczający poziom rozpoznawalności obszaru na poziomie ponadregionalnym, w tym brak spójnej oferty i strategii promocyjnej zwłaszcza zasobów rybackich, wodnych, przyrodniczych.10. Zauważalny wpływ nielegalnych połowów i kłusownictwa na gospodarkę rybacką na obszarze11. Ograniczona oferta spędzania czasu wolnego na obszarze.12. Spadająca liczba mieszkańców i starzenie się społeczeństwa.13. Peryferyjne położenie oraz zbyt mała liczba połączeń komunikacyjnych, w tym komunikacji autobusowej

	i połączeń kolejowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost zainteresowania Polaków turystyką krajową oraz wzrost popularności Polski wśród turystów zagranicznych (w tym związany z turystyką wiejską i opartą na akwenach wodnych). 2. Wzrost spożycia ryb i produktów rybnych. 3. Wzrost zainteresowania aktywnymi formami wypoczynku i zdrowego, ekologicznego trybu życia. 4. Pełne wykorzystanie potencjału dla rozwoju turystyki i rekreacji opartej o zasoby wodne. 5. Zwiększenie dostępu do szerokopasmowego Internetu. 6. Możliwość pozyskiwania środków unijnych i krajowych. 7. Zainteresowanie inwestorów zewnętrznych. 8. Złagodzenie przepisów i opłat związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nieracjonalne rybołówstwo, kłusownictwo i kolejne zakazy połowów bałtyckich. 2. Negatywne zmiany warunków klimatycznych i stanu środowiska, 2. Odwracanie się piramidy demograficznej - „starzenie się” społeczeństwa. 3. Malejące środki finansowe na realizację ważnych inicjatyw rozwojowych. 4. Odpływ osób młodych do dużych aglomeracji miejskich. 5. Niekorzystne, restrykcyjne przepisy administracyjno-prawne utrudniające rozwój przedsiębiorstw i gospodarstw rybackich. 6. Ograniczenia dla rozwoju sektora rybackiego związane z lokalizacją poligonu na obszarze LGR. 7. Ograniczenie rozwoju turystyki wynikające z zaostrzania przepisów w zakresie ochrony przyrody lub kolejnej pandemii. 8. Niewystarczające środki finansowe na ochronę dziedzictwa przyrodniczego i historyczno-kulturowego. 9. Niski poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa. 10. Niestabilność makroekonomiczna.

2. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla całości obszaru realizacji LSR

Informacje ujęte w analizie SWOT pozwalają na określenie szeregu wniosków, dotyczących całego obszaru Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej.

Położenie obszaru nad Morzem Bałtyckim i liczne zasoby wodne poza pasem nadmorskim (m.in. rzeka Wieprza wraz z dorzeczem, rzeka Radew z dopływami oraz jeziora, w tym największe przybrzeżne jeziora Bukowo, Kopań, Wicko) świadczą o atrakcyjności przyrodniczej. Dodatkowo, walory przyrodnicze to także czyste środowisko, brak zanieczyszczeń, lasy i liczne obszary chronione. Stwarza to doskonałe warunki do rozwoju usług turystycznych i rekreacyjnych.

Walory przyrodnicze obszaru są jednak zagrożone w kontekście lokalnych i globalnych zmian klimatycznych, które mają bezpośredni wpływ na zjawiska zachodzące na obszarze DLGR: ocieplenie i podnoszenie się poziomu wód Morza Bałtyckiego, wysychanie rzek, jezior i stawów (związane z wzrostem średniej rocznej temperatury). Koniecznym zatem jest dostosowanie się do zmian klimatycznych i środowiskowych, wsparcie dla rozwoju OZE i edukacja ekologiczna mieszkańców.

Mimo licznych atutów, obszar boryka się z niewystarczającym wykorzystaniem walorów przyrodniczych i turystycznych. Szczególnie zauważalne jest to w złym stanie i brakach w infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej (np. ścieżki rowerowe). Niewystarczająca jest również promocja obszaru i jego zasobów. Szansą staje się próba szerszego wykorzystania walorów przyrodniczych do rozwoju turystyki i rekreacji (szczególnie poza pasem nadmorskim). Dodatkowo, na korzyść obszaru działa zwiększający się trend zainteresowania aktywnymi formami wypoczynku - blisko natury oraz wzrost popularności Polski wśród turystów zagranicznych.

Zasadnym zatem staje się stworzenie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej, która wpłynie na rozpoznawalność obszaru wśród turystów, ale (co ważniejsze) poprawi też jakość życia tutejszych mieszkańców (a w wariancie optymistycznym może nawet zachęcić do osiedlenia się nowe osoby). Potencjał przyrodniczy umożliwi również rozwój zielonej gospodarki opartej na rozwiązaniach proekologicznych, w tym rozwój turystyki przyrodniczej, np. związanej z obserwacją zwierząt, przebywaniem w czystym środowisku lub aktywnej turystyki.

Aktywność podmiotów gospodarczych obszaru narażona jest na sezonowość świadczenia usług, co przekłada się na okresowe zatrudnienie, brak płynności finansowej i brak możliwości utrzymania działalności gospodarczych przy zwiększających się kosztach jej prowadzenia. Duże piętno na lokalnych przedsiębiorcach działających w branży turystycznej, hotelarskiej i gastronomicznej odcisnęła pandemia Covid-19, podczas której obowiązywał czasowy zakaz świadczenia usług z tych branż. Wiele przedsiębiorstw zmuszone było zakończyć swoją działalność lub bardzo mocno ją ograniczyć.

Odpowiedzią na te problemy może być możliwość pozyskania środków unijnych i krajowych, które wpłyną na rozwój przedsiębiorstw, dywersyfikację źródeł dochodu i tworzenie nowych podmiotów gospodarczych. Dodatkowym atutem w zakresie rozwoju przedsiębiorczości są możliwości dla potencjalnych inwestorów w pobliżu trasy S6. Rozwój branż innych niż turystyka zapewni działalność przez cały rok, a tym samym wyższe zarobki i stabilne zatrudnienie dla mieszkańców.

Niekorzystne trendy demograficzne, związane ze starzeniem się społeczeństwa, negatywnie wpływają na strukturę zatrudnienia i budżety lokalnych samorządów. Konieczne jest zatem wsparcie dla tworzonych na obszarze działalności gospodarczych, rozwój potencjału istniejących firm i zachęty finansowe dla samorządów, aby mimo trudności finansowych, chciały inwestować w bardzo potrzebną

infrastrukturę publiczną. Szczególnie, że właściwie cały obszar DLGR został wskazany jako zagrożony problemami społecznymi i gospodarczymi przez instytucje rządowe i władze Województwa Zachodniopomorskiego.

3. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla sektora rybackiego z obszaru realizacji LSR

Największym problemem jest wyraźny spadek zatrudnienia i produkcji w sektorze rybackim (oraz ogólny spadek znaczenia sektora rybackiego w lokalnej gospodarce, mimo wielowiekowych tradycji) na skutek zakazu połowów, który wraz z pandemią Covid-19 bardzo mocno wpłynął na możliwość organizowania połowów i wypraw wędkarskich. Wielu rybaków, armatorów, przetwórców zmuszonych było ograniczyć swoją działalność lub całkowicie ją zakończyć.

Niestety zagrożenia zewnętrzne (takie jak kłusownictwo, nieracjonalne rybołówstwo, kolejne zakazy połowów bałtyckich czy zmiany klimatyczne) stanowią kolejne czynniki, które są przesłanką do podjęcia działań mogących zabezpieczyć produkcję i usługi sektora rybackiego (albo co najmniej zapewnić osobom odchodzącym z rybactwa nowe możliwości zarobkowania).

Obszar DLGR charakteryzuje się rozwijającą produkcją rybacką poza pasem nadmorskim. Działają tutaj producenci i hodowcy ryb słodkowodnych, których przedsiębiorstwa wymagają jednak doinwestowania w zakresie samej produkcji, zarządzania, marketingu, planowania biznesowego, wzmacniania krótkich łańcuchów dostaw i logistyki.

Wielką szansą w tym zakresie są środki krajowe i unijne dostępne na lata 2021-2027. Część rybaków potrzebuje dywersyfikacji dochodów i uzupełniania ich bardziej przewidywalnymi źródłami, a część potrzebuje możliwości dokonania inwestycji w produkcję rybacką. Pozwoli to utrzymać kurczącą się liczbę miejsc pracy w sektorze rybackim. Część chciałaby też wykorzystać możliwość otwarcia firmy w innym sektorze (najczęściej turystyce, OZE lub logistyce/transporte, co wynika ze specyfiki obszaru DLGR).

Sektor rybacki na obszarze DLGR posiada swoje bardzo bogate tradycje rybackie, które bez odpowiednich działań zostaną zapomniane. Konieczne jest zatem zachowanie tej tradycji poprzez promocję zasobów rybackich, obszarów wodnych i działania inwestycyjne w infrastrukturę wspomagającą (jak np. muzea, izby pamięci, ścieżki edukacyjne itp.). Bardzo istotna jest też organizacja działań informujących o obszarze DLGR jako atrakcyjnym miejscu turystycznym – turyści wciąż w dużej mierze napędzają lokalną gospodarkę (także w sektorze rybackim).

Podmioty rybackie mogą też korzystać na dwóch trendach: popularności zdrowego trybu życia (i częstego spożywania ryb) oraz popularności obszaru DLGR wśród turystów (także zagranicznych), którzy mogą zaopatrywać się bezpośrednio u lokalnych rybaków (zwiększając ich przychody i sprzedaż w sezonie letnim).

Szczególnie zauważalne na obszarze są problemy związane z występowaniem niekorzystnych zjawisk dotyczących potencjału produkcyjnego i przyrodniczego różnych obiektów rybackich. Na akwenach śródlądowych cały czas zauważalne jest zjawisko kłusownictwa, które powoduje zakłócenie naturalnej gospodarki rybackiej, nieplanowaną ingerencję w faunę zbiorników wodnych i zmniejszenie populacji rybostanu. Przeznaczenie środków LSR na działania przyczyniające się do zatrzymania niszczącego potencjału produkcyjnego i przyrodniczego obiektów rybackich oraz przeciwdziałania kłusownictwu zwiększa szanse na powstrzymanie tych negatywnych zjawisk.

Rozdział V – Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia

Na wstępie należy podkreślić, że w latach 2021-2027 DLGR będzie dysponować **znacznie mniejszym budżetem**, niż do tej pory. W pierwszym okresie programowania było to ok. 34 mln zł, w drugim – 21 mln zł, a obecnie (według szacunków DLGR) będzie to ok. 17 - 18 mln zł.

Trudne rozmowy trwały zarówno wewnątrz poszczególnych sektorów (szczególnie przy określaniu celów uzupełniających), jak i pomiędzy przedstawicielami różnych grup (przede wszystkim przy podziale środków budżetowych). W niniejszej LSR przyjęto do realizacji **wariant kompromisowy**, akceptowalny dla wszystkich zainteresowanych stron.

Znaczne ograniczenie dostępnych w ramach LSR środków powoduje konieczność wyboru i koncentracji pomocy z budżetu DLGR na **najpilniejszych i najpoważniejszych wyzwaniach**, szczególnie w odniesieniu do sektora rybackiego. W procesie konsultacji społecznych dyskutowano różne warianty i propozycje, ale ostatecznie przeważało przekonanie, że należy bazować na dotychczasowych dobrych praktykach i skupić się na tych typach operacji, które mają szerokie pozytywne oddziaływanie i jednocześnie trudno je sfinansować z innych źródeł zewnętrznych (nie ma dobrej alternatywy wobec wsparcia z budżetu DLGR).

1. Cele ogólne

Na podstawie zastosowanych metod partycypacyjnych, głębokiej analizy sytuacji mieszkańców i obszaru oraz wniosków z nich płynących Darłowska Lokalna Grupa Rybacka dokonała wyboru do realizacji czterech celów ogólnych:

Cel 1. Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości to cel wskazany w **§3 pkt 5** Rozporządzenia Ministra rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 **tj. rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości.**

Cel 2. Podniesienie poziomu życia to cel wskazany w **§3 pkt 4** Rozporządzenia Ministra rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju

społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 **tj. podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich.**

Cel 3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje to cel wskazany w **§3 pkt 3** Rozporządzenia Ministra rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 **tj. promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej.**

Cel 4. Wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności to cel wskazany w **§3 pkt 2** Rozporządzenia Ministra rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 **tj. ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomaganie dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach, który obejmuje inwestycje lub działania.**

2. Cele uzupełniające

Wsparcie w ramach celów ogólnych, wybranych przez DLGR, zostało doprecyzowane w §3 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027, w formie celów uzupełniających (poszczególne litery przypisane do odpowiednich punktów w §3).

Analizując dostępne formy wsparcia, aktualne potrzeby obszaru LSR i dotychczasowe zainteresowanie wnioskodawców poszczególnymi rodzajami naborów, DLGR określiła jako priorytetowe następujące rodzaje wsparcia.

W ramach celu ogólnego **1. Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości:**

- §3 pkt 5 lit. b Rozporządzenia o Priorytecie 3 - wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości;
- §3 pkt 5 lit. a Rozporządzenia o Priorytecie 3 - wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania;

- §3 pkt 5 lit. d Rozporządzenia o Priorytecie 3 - wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmocnienia krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki.

Takie wskazanie celów uzupełniających pozwoli na silne wsparcie rybaków i ich rodzin, tracących przychody (np. w wyniku zakazu połowów) lub poszukujących nowych form zarobkowania. Ponadto, ze względu na specyfikę obszaru LSR (związaną z rozwijającym się rybactwem śródlądowym i akwakulturą) należy inwestować w wzrost zrównoważonej produkcji ryb i działań z tym związanych. Jednak mieszkańcy obszaru potrzebują też wsparcia w działalnościach gospodarczych w innych działach gospodarki, szczególnie turystycznych lub zapewniających usługi wszystkim mieszkańcom przez cały rok (np. usługi medyczne, edukacyjne, transportowe itp.). Łącznie te trzy zakresy pozwolą pozytywnie oddziaływać na całą gospodarkę obszaru DLGR, przy zachowaniu możliwie dużego znaczenia podmiotów z sektora rybackiego.

DLGR nie wyklucza jednak w przyszłości możliwości przeprowadzenia naborów w pozostałych zakresach (§3 pkt 5 lit. c, e-i), o ile wystąpi taka potrzeba.

W ramach celu ogólnego **2. Podniesienie poziomu życia**, najistotniejsze dla obszaru DLGR jest wsparcie na inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej (§3 pkt 4 lit. a Rozporządzenia o Priorytecie 3). Środki te pozwolą na wyrównanie poziomu życia mieszkańców obszaru DLGR, aktywizację obszarów z problemami społeczno-gospodarczymi (np. gminy zagrożone trwałą marginalizacją, gminy SSW, dawne PGR) i dalszy rozwój sektora turystyczno-rekreacyjnego. Inwestycje lokalnych samorządów i organizacji pozarządowych sprawiają, że obszar LSR staje się bardziej atrakcyjny zarówno dla mieszkańców, jak i przyjezdnych. Dzięki nim na znaczeniu zyskuje też turystyka wodna. Inwestycje te są także niezbędne, aby zatrzymać odpływ mieszkańców, mogą także zachęcić nowe osoby do osiedlenia się na obszarze DLGR.

DLGR nie wyklucza jednak w przyszłości możliwości przeprowadzenia naborów w pozostałych zakresach (§3 pkt 4 lit. b-e), o ile wystąpi taka potrzeba.

W ramach celu ogólnego **3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje** wsparcie będzie kierowane przede wszystkim na:

- §3 pkt 3 lit. a Rozporządzenia o Priorytecie 3 - inwestycje lub działania związane z kultywowaniem lub promowaniem historii lokalnej społeczności rybackiej lub obszaru rybackiego, w tym budowę i modernizację izb pamięci i muzeów lub budowę ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych;
- §3 pkt 3 lit. c Rozporządzenia o Priorytecie 3 - działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego;

- §3 pkt 3 lit. d Rozporządzenia o Priorytecie 3 - działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym.

Dzięki takiemu zakresowi pomocy możliwe będzie kultywowanie i promowanie dwóch najważniejszych lokalnych zasobów: historii i tradycji rybackich oraz walorów turystycznych obszaru DLGR. Środki pozwolą też zaktywizować osoby związane z sektorem rybackim, zachować pamięć o dawnych zwyczajach rybaków i zachęcić kolejne osoby do wypoczynku na obszarze DLGR.

DLGR nie wyklucza jednak w przyszłości możliwości przeprowadzenia naborów w pozostałych zakresach (§3 pkt 3 lit. b, e i f), o ile wystąpi taka potrzeba.

W ramach celu ogólnego **4. Wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności** wsparcie będzie kierowane przede wszystkim na:

- §3 pkt 2 lit. k Rozporządzenia o Priorytecie 3 – inwestycje lub działania zabezpieczające potencjał produkcyjny lub przyrodniczy obiektów rybackich,
- §3 pkt 2 lit. j Rozporządzenia o Priorytecie 3 – działania przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu,
- §3 pkt 2 lit. c Rozporządzenia o Priorytecie 3 – inwestycje lub działania dotyczące produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Dzięki takiemu zakresowi wsparcia możliwe będzie prowadzenie działań i inwestycji, które wpłyną na zatrzymanie negatywnych zjawisk związanych z degradacją środowiska naturalnego oraz na poprawę świadomości ekologicznej mieszkańców. Wsparcie potencjału produkcyjnego i przyrodniczego obiektów rybackich i przeciwdziałanie kłusownictwu poprawi też warunki prowadzenia działalności rybackiej. Ponadto, ważne są inwestycje w OZE i ich popularyzacja wśród mieszkańców obszaru LSR.

DLGR nie wyklucza jednak w przyszłości możliwości przeprowadzenia naborów w pozostałych zakresach (§3 pkt 2 lit. a-b i d-i) o ile wystąpi taka potrzeba.

3. Środki służące do osiągnięcia poszczególnych celów ogólnych i uzupełniających, w tym operacje planowane do wsparcia

Podstawowym typem operacji realizowanych w ramach LSR na lata 2021-2027 będą **konkursy** (prowadzone w ramach wszystkich celów ogólnych i uzupełniających). W celu ogólnym 2, 3 i 4 przewidziano możliwość realizacji **projektów współpracy i projektów własnych** a w celu ogólnym 3 dodatkowo przewidziano możliwość realizacji **projektów grantowych**.

Tabela 10. Typy operacji w ramach LSR.

Cel ogólny	Typ operacji			
	konkurs	projekt współpracy	projekt własny	projekt grantowy
Cel 1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	x			
Cel 2. Podniesienie poziomu życia	x	x	x	
Cel 3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje	x	x	x	x
Cel 4. Wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności	x		x	

Wskazane typy operacji wynikają z głębokiej analizy realizowanych projektów we wcześniejszych perspektywach finansowych oraz informacji pochodzących od społeczności lokalnej.

Realizacja projektów typu **konkurs** została wybrana, ponieważ kwota pomocy możliwa do pozyskania (nawet 600 tys. zł) jest atrakcyjna i adekwatna do nakładów, jakie wiążą się z realizacją projektu. Ponadto, pozwala na kontrolę prawidłowości wdrażania bezpośrednio przez Instytucję Zarządzającą i tym samym uniknięcie błędów w realizacji projektów. Stała kontrola Instytucji Zarządzającej jest też potwierdzeniem dla beneficjentów i DLGR prawidłowego realizowania projektów finansowanych ze środków LSR. Większość operacji realizowanych przez sektor rybacki, publiczny i gospodarczy wymaga dużych nakładów finansowych, których pozyskanie możliwe jest tylko w trybie konkursowym. W konsultacjach społecznych wielokrotnie podkreślano rolę tworzenia nowej infrastruktury turystycznej, wsparcia dla zakładania i rozwoju firm, dotacji dla rybaków, zmuszonych do odejścia z zawodu, jak również wsparcie produkcji rybackiej istniejącej czy na działania związane z przeciwdziałaniem kłusownictwu i zabezpieczeniem potencjału produkcyjnego lub przyrodniczego obszarów rybackich. Projekty takie opiewają na setki albo miliony złotych.

Realizacja **projektów współpracy** została wybrana jako kontynuacja owocnych doświadczeń z dwóch poprzednich okresów programowania. Tylko w tym typie operacji możliwa jest bliska współpraca i wymiana doświadczeń z innymi RLGD z Polski i zagranicy. Pozwala to też na realizację projektów o szerokim zasięgu, co najczęściej jest niemożliwe przez pojedyncze RLGD. Sieciowanie i wymiana dobrych praktyk są szczególnie oczekiwane w zakresie rybackiego dziedzictwa i turystyki.

Realizacja **projektów własnych** jest „trybem awaryjnym”, uruchamianym tylko w sytuacji kiedy zagrożone będzie osiągnięcie celów LSR, a brak będzie chętnych do przeprowadzenia danego projektu.

Jest to możliwe szybka i pewna ścieżka osiągnięcia zagrożonych wskaźników czy poziomów wydatkowania w LSR.

DLGR planuje również realizację projektów grantowych. Kluczowe znaczenie przy wyborze tego typu operacji mają uproszczenia dla grantobiorców w stosunku do trybu konkursowego. Pozwala to na zaoszczędzenie czasu przy wdrażaniu i rozliczaniu grantów, ponieważ wszystko odbywa się na obszarze realizacji LSR i pomiędzy DLGR a grantobiorcami (bez udziału Instytucji Zarządzającej). DLGR traktuje ten typ operacji jako „typ uzupełniający”, którym jest zainteresowana na dzień składania wniosku o wybór LSR, jednakże ostateczna decyzja zapadnie wówczas kiedy będzie podpisana umowa ramowa i znane będą wszystkie wytyczne dotyczące realizacji projektów grantowych. Główna obawa wynika z faktu konieczności przeprowadzenia dodatkowych działań (wybór, wdrażanie, realizacja, rozliczenie, kontrola) przez Biuro, Zarząd i Radę DLGR, co budzi obawy co do sprawnej realizacji pozostałych trybów operacji (biorąc pod uwagę kilkuletnie opóźnienie w uruchomieniu środków).

Wybrane **typy operacji są zgodne z analizą potrzeb i potencjału** obszaru DLGR – pozwalają na skuteczną interwencję w kluczowych obszarach, jak przedsiębiorczość, produkcja rybacka, turystyka, jakość życia mieszkańców, zachowanie rybackich tradycji i dziedzictwa oraz wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności. Przewaga formuły konkursowej pozwoli też możliwie obiektywnie wybierać operacje do wsparcia, z zachowaniem wszystkich zasad horyzontalnych. Szybka ocena i realizacja projektów w ramach LSR jest też niezbędna ze względu na kilkuletnie opóźnienie w uruchomieniu środków. Uzupełnieniem konkursów będą projekty współpracy (łącznie potencjały i wiedzę różnych RLGD), projekty własne (które mogą pomóc osiągnąć brakujące wskaźniki realizacji LSR) i projekty grantowe (pozwolą na realizację małych inicjatyw mieszkańców w trybie uproszczonym).

Warunki przyznania pomocy finansowej oraz intensywność wsparcia będą zgodne z zapisami Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i rozwoju Wsi z 4 grudnia 2023r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027.

Tabela 11. Typy operacji i alokacja w ramach LSR.

	grupy docelowe/ beneficjenci	typ operacji	warunki finansowe (alokacja/ intensywność wsparcia)
Operacje w ramach Celu 1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	sektor rybacki, sektor gospodarczy	konkurs	alokacja: łącznie 38% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
1.1. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości	sektor rybacki, sektor gospodarczy	konkurs	alokacja: 16% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
1.2. Wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania	sektor rybacki	konkurs	alokacja: 15% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
1.3. Wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmacniania krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki	sektor rybacki	konkurs	alokacja: 7% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
Operacje w ramach Celu 2. Podniesienie poziomu życia	sektor publiczny, sektor społeczny	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy i/lub projekt własny	alokacja: 37% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
2.1. Wsparcie na inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej	sektor publiczny, sektor społeczny	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy i/lub projekt własny	alokacja: 37% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
Operacje w ramach Celu 3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje	sektor rybacki, sektor publiczny, sektor społeczny, sektor	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy	alokacja: łącznie 16% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie

	gospodarczy	i/lub projekt własny i/lub projekt grantowy	z Rozporządzeniem
3.1. Inwestycje lub działania związane z kultywowaniem lub promowaniem historii lokalnej społeczności rybackiej lub obszaru rybackiego, w tym budowę i modernizację izb pamięci i muzeów lub budowę ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych	sektor rybacki, sektor publiczny, sektor społeczny, sektor gospodarczy	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy i/lub projekt własny i/lub projekt grantowy	alokacja: 14% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
3.2. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego	sektor rybacki sektor publiczny, sektor społeczny, sektor gospodarczy	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy i/lub projekt własny i/lub projekt grantowy	alokacja: 1% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
3.3. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym	sektor rybacki sektor publiczny, sektor społeczny, sektor gospodarczy	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy i/lub projekt własny i/lub projekt grantowy	alokacja: 1% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
Operacje w ramach Celu 4. Wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności	sektor rybacki sektor publiczny, sektor społeczny	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy i/lub projekt własny	alokacja: 9% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
4.1 Inwestycje lub działania zabezpieczające potencjał produkcyjny lub przyrodniczy obiektów rybackich	sektor rybacki, sektor społeczny	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy i/lub projekt własny	alokacja: 5% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
4.2 Inwestycje lub działania	sektor rybacki	konkurs	alokacja: 2% wdrażania

przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu	sektor publiczny, sektor społeczny		LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem
4.3 Inwestycje lub działania dotyczące produkcji energii ze źródeł odnawialnych	sektor publiczny, sektor społeczny	konkurs, uzupełniająco: projekt współpracy i/lub projekt własny	alokacja: 2% wdrażania LSR, intensywność wsparcia: zgodnie z Rozporządzeniem

4. Operacje związane ze wspieraniem sektora rybackiego na obszarze realizacji LSR oraz operacje, w których beneficjentem będą podmioty sektora rybackiego

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT obszaru DLGR oraz szerokich konsultacji społecznych wyodrębniono **sektor rybacki jako kluczowy dla realizacji LSR**. Dlatego też kierowane są do niego trzy cele ogólne, a operacje finansowane w ramach celu 2. oddziałują pozytywnie na osoby związane z sektorem rybackim.

W ramach **celu ogólnego 1.** wsparcie zostanie skierowane na rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości. Aktualna sytuacja wśród przedstawicieli sektora rybackiego jest zła i wymaga pilnego wsparcia rozwoju, szerokich inwestycji (szczególnie w produkcję rybacką) i dywersyfikacji źródeł dochodu (również poprzez tworzenie nowych podmiotów gospodarczych). W rozdziale II i IV wskazano m.in., że wśród przedstawicieli sektora rybackiego nastąpił spadek zatrudnienia i produkcji w sektorze rybackim na skutek zakazu połowów, pojawiły się ograniczenia w działalności spowodowane czynnikami zewnętrznymi tj. pogarszające się warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, niewystarczająco wykorzystane są walory przyrodnicze i turystyczne obszaru (szczególnie w obszarze turystyki wodnej i rybactwa oraz poza pasem nadmorskim), jak również postępuje spadek znaczenia sektora rybackiego w lokalnej gospodarce. Wskazano tam również na potrzebę inwestowania w zakresie rybactwa śródlądowego, co może stanowić atrakcyjną alternatywę dla rozwoju gospodarczego podmiotów ograniczających połowy ryb morskich, a zwiększające produkcję ryb słodkowodnych. Realizując operacje w trybie konkursowym przedstawiciele sektora rybackiego mogą ubiegać się nawet o 600 tys. zł zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i rozwoju Wsi z 4 grudnia 2023r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027.

W ramach **celu ogólnego 3**, wsparcie zostanie skierowane na promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej. Ten rodzaj wsparcia obejmuje operacje zarówno inwestycyjne, jak i nieinwestycyjne, które będą realizowane m.in. przez podmioty sektora rybackiego. Wykazano na obszarze aspekty historyczne i kulturowe, które są zaniedbane, a powinny być kultywowane i zachowane dla przyszłych pokoleń, aby ocalić kulturę i tradycje rybackie obszaru DLGR od zapomnienia. Skierowanie wsparcia na promocję lokalnego dziedzictwa rybackiego stanowi szansę na poszerzenie oferty turystycznej obszaru i wydłużenie sezonu turystycznego. W rozdziale II i IV LSR wykazano niewystarczającą promocję obszaru i jego zasobów (zwłaszcza rybackich, wodnych, przyrodniczych) i niewystarczającą ofertę kulturalną i rekreacyjną dla mieszkańców obszaru, co stanowi kluczową przesłankę do skierowania wsparcia w tym kierunku. Realizując operacje w trybie konkursowym przedstawiciele sektora rybackiego mogą ubiegać się nawet o 600 tys. zł, natomiast realizując granty mogą sprawnie i przy niewielkim nakładzie finansowym realizować potrzebne dla zachowania rybackiego dziedzictwa inicjatywy. Warunki wsparcia są zgodne z zapisami Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i rozwoju Wsi z 4 grudnia 2023r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027.

W ramach **celu ogólnego 4**, Wsparcie zostanie skierowane na ochronę i odbudowę naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomaganie dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach, która obejmuje inwestycje lub działania zabezpieczające potencjał produkcyjny lub przyrodniczy obiektów rybackich, inwestycje lub działania przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu (w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu oraz inwestycje) lub działania dotyczące produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Wykazano, że potencjał produkcyjny i przyrodniczy obiektów rybackich jest zagrożony w wyniku zmian zachodzących w środowisku naturalnym. Również zjawisko kłusownictwa nadal istnieje na obszarze DLGR i negatywnie wpływa na gospodarkę sektora rybackiego. Istotne jest również inwestowanie w odnawialne źródła energii hamujące niekorzystne zjawiska klimatyczne. Skierowanie wsparcia na działania mające zahamować te procesy ma się przyczynić do poprawy warunków dla rybołówstwa i rybactwa. Realizując operacje w trybie konkursowym przedstawiciele sektora rybackiego mogą ubiegać się nawet o 600 tys. zł zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i rozwoju Wsi z 4 grudnia 2023r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027.

Sektor rybacki należy definiować nie tylko jako armatorów statków, podmioty prowadzące chów, hodowlę czy połów ryb, producentów i pozostałe podmioty wskazane w Rozporządzeniu, ale również jako **rodziny i otoczenie osób utrzymujących się z rybactwa** (a nawet ogół mieszkańców obszarów zależnych od rybactwa). Wszyscy oni mogą skorzystać ze wsparcia LSR w ramach każdego z określonych celów ogólnych. W zakresie celu ogólnego 1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, będą mogli wnioskować o środki na podjęcie nowych działalności gospodarczych lub rozwój już istniejących działalności gospodarczych, które prowadzą lub planują uruchomić. W zakresie celu ogólnego 2. podmioty sektora rybackiego, członkowie rodzin rybaków i ich domownicy stanowią odbiorców końcowych, a często są także aktywnymi działaczami lokalnych organizacji pozarządowych (o profilu szerszym niż rybactwo) i realizują swoje projekty jako przedstawiciele sektora społecznego. Są również przede wszystkim mieszkańcami, którzy będą korzystać ze stworzonej lub poprawionej infrastruktury lokalnej. Podobnie w zakresie celu ogólnego 3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje oraz celu ogólnego 4. Wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności, podmioty sektora rybackiego, członkowie rodzin rybaków i ich domownicy jako przedstawiciele sektora społecznego (działając na rzecz mieszkańców w organizacjach lub poza nimi) mogą być beneficjentami wsparcia w tych celach. Jako mieszkańcy będą uczestnikami lub odbiorcami wsparcia w ramach projektów ze środków DLGR.

Rozdział VI – Wykazanie spójności celów LSR z analizowanym obszarem

Na podstawie zapisów rozdziałów: II Charakterystyka obszaru realizacji LSR, III – Udział społeczności w przygotowaniu LSR, IV – Analiza SWOT oraz wnioski z analizy SWOT i V – Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia, Darłowska Lokalna Grupa Rybacka może wskazać bezpośrednie powiązania wyodrębnionych celów z obszarem DLGR:

Cele:	Uzasadnienie spójności dla obszaru DLGR w oparciu o analizę SWOT
<p>Cel 1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości</p> <p>1. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości</p> <p>2. Wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania</p> <p>3. Wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmocnienia krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dogodne położenie nad Morzem Bałtyckim, nad rzekami, wśród jezior i lasów. • Sezonowość działalności gospodarczej oraz zatrudnienia na terenach zależnych od turystyki. • Wyraźny spadek zatrudnienia i produkcji w sektorze rybackim na skutek zakazu połowów. • Niewystarczająco rozwinięty rynek pracy. • Niski poziom wynagrodzenia mieszkańców. • Duży potencjał do wykorzystania zasobów wodnych, bogate tradycje rybackie i rozwijająca się produkcja rybacka poza obszarem nadmorskim. • Utrudnione warunki dla rozwoju przedsiębiorstw na obszarze zależnym od rybactwa w tym w zakresie prowadzenia produkcji rybackiej. • Duży potencjał turystyczny obszaru (w tym turystyka wodna, historyczna, kulturowa). • Niewystarczające wykorzystanie walorów przyrodniczych i turystycznych obszaru, szczególnie w obszarze turystyki wodnej i rybactwa oraz poza pasem nadmorskim. • Stosunkowo duża liczba obszarów chronionych. • Brak kompleksowej, całorocznej oferty turystycznej dla obszaru. • Spadająca liczba mieszkańców i starzenie się społeczeństwa. • Dostęp do sieci szybkich dróg (S6). • Bardzo dobre warunki dla potencjalnych inwestorów. • Zauważalny wpływ nielegalnych połowów na gospodarkę rybacką na obszarze.
<p>Cel 2. Podniesienie poziomu życia</p> <p>1. Wsparcie na inwestycje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dogodne położenie nad Morzem Bałtyckim, nad rzekami, wśród jezior i lasów. • Zły stan i braki w infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej,

<p>lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej</p>	<p>w szczególności infrastrukturze na przystaniach rybackich.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duży potencjał turystyczny obszaru (w tym turystyka wodna, historyczna, kulturowa). • Duży potencjał do wykorzystania zasobów wodnych, bogate tradycje rybackie. • Ograniczona oferta spędzania czasu wolnego na obszarze. • Stosunkowo duża liczba obszarów chronionych. • Zróżnicowane szlaki turystyczne. • Spadająca liczba mieszkańców i starzenie się społeczeństwa.
<p>Cel 3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje</p> <p>1. Inwestycje lub działania związane z kultywowaniem lub promowaniem historii lokalnej społeczności rybackiej lub obszaru rybackiego, w tym budowę i modernizację izb pamięci i muzeów lub budowę ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych</p> <p>2. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego;</p> <p>3. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dogodne położenie nad Morzem Bałtyckim, nad rzekami, wśród jezior i lasów. • Duży potencjał turystyczny obszaru (w tym turystyka wodna, historyczna, kulturowa). • Duży potencjał do wykorzystania zasobów wodnych, bogate tradycje rybackie. • Aktywność istniejących organizacji pozarządowych. • Stosunkowo duża liczba obszarów chronionych. • Niewystarczający poziom rozpoznawalności obszaru na poziomie ponadregionalnym, w tym brak spójnej oferty i strategii promocyjnej zwłaszcza zasobów rybackich, wodnych, przyrodniczych. • Dobrze rozwinięty sektor usług turystycznych. • Zróżnicowane szlaki turystyczne. • Ograniczona oferta spędzania czasu wolnego na obszarze.
<p>Cel 4. Wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności</p> <p>1. Inwestycje lub działania zabezpieczające potencjał produkcyjny lub przyrodniczy obiektów rybackich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dogodne położenie nad Morzem Bałtyckim, nad rzekami, wśród jezior i lasów. • Zauważalny wpływ kłusownictwa i nielegalnych połowów na gospodarkę rybacką na obszarze. • Duży potencjał turystyczny obszaru (w tym turystyka wodna, historyczna, kulturowa). • Niekorzystne, restrykcyjne przepisy administracyjno-prawne

<p>2. Inwestycje lub działania przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu</p> <p>3. Inwestycje lub działania dotyczące produkcji energii ze źródeł odnawialnych</p>	<p>utrudniające rozwój gospodarstw rybackich.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nieracjonalne rybołówstwo i kolejne zakazy połowów bałtyckich. • Duży potencjał do wykorzystania zasobów wodnych, bogate tradycje rybackie i rozwijająca się produkcja rybacka poza obszarem nadmorskim. • Stosunkowo duża liczba obszarów chronionych. • Zagrożenia środowiskowe i klimatyczne dla branży turystycznej i rybackiej.
--	---

Cele przyjęte w LSR zostały potwierdzone w innych dokumentach strategicznych obszaru DLGR. Analizie podlegała:

1. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Koszalińsko-KołobrzESCO-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2030,
2. Strategia Rozwoju Gminy Polanów na lata 2015-2025,
3. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy i Miasta Sianów na lata 2017-2023,
4. Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Środkowopomorska Grupa Działania na lata 2023-2027
5. Lokalna Strategia Rozwoju Gminy Darłowo na lata 2015-2025,
6. Projekt Strategii Terytorialnej Związku ZIT Obszaru Funkcjonalnego Sławna na lata 2021-2027,
7. Strategia Rozwoju Gminy Postomino na lata 2016-2025,
8. Strategia Rozwoju Miasta Sławno na lata 2022-2030,
9. Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego na lata 2024-2030,
10. Strategia Rozwoju Gminy Malechowo 2030.

Spójność dotyczy zdiagnozowanych problemów i potencjału obszaru, które miały swoje przełożenie na wytyczone cele.

Rozdział VII – Proces wyboru operacji oraz stosowane kryteria wyboru

Procedury i kryteria wyboru dotyczące podejmowania decyzji przez organy DLGR spełniają wymagania określone w art. 33 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2021/1060, tj. będą niedyskryminujące i przejrzyste, a tym samym pozwolą uniknąć konfliktu interesów i zapewnią, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru.

1. Tworzenie procedur

Darłowska Lokalna Grupa Rybacka jest czterosektorowym partnerstwem. Wszystkie zasady działania wypracowuje na bazie pogłębionego partnerstwa i z uwzględnieniem przepisów prawa. Dotychczasowe 15-letnie doświadczenie we wdrażaniu LSR stanowi podstawowy zasób, na którym oparte zostaną procedury wdrażania LSR na nowy okres programowania. Procedury powstaną we współpracy z Instytucją Zarządzającą – Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które będzie weryfikowało ich zgodność z obowiązującym prawem (m.in. z zasadami Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA)). Do czasu zakończenia prac nad LSR nie ukończono jednak prac nad szczegółowymi wytycznymi, które mocno ingerują w zasady przyznawania pomocy i tryb działania DLGR. Niektóre rozwiązania i zapisy LSR mogą więc jeszcze ulec zmianie w przypadku niezgodności z ostateczną wersją wytycznych.

Dla każdego typu projektu zostaną stworzone procedury, które będą uwzględniały zasady horyzontalne określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060. W kompetencji Zarządu jest opracowanie i uchwalanie dokumentów wynikających z procesu wdrażania LSR i przeprowadzania naborów wniosków, m.in. procedur wyboru i oceny operacji w ramach LSR. W proces ten Zarząd DLGR będzie włączać członków stowarzyszenia i społeczność lokalną, w tym społeczność rybacką. Dla każdego typu projektu zostaną stworzone procedury uwzględniające ich zakres, kluczowe cele i założenia. Procedury wyboru są przejrzyste, jawne i w związku z tym ogólnodostępne na stronie internetowej. Zmiany dokumentów każdorazowo będą zamieszczane również na stronie internetowej.

2. Proces wyboru operacji

W ramach DLGR zostały stworzone dokumenty regulujące uprawnienia i zakres zadań poszczególnych organów. Dzięki temu zapewniony został przejrzysty, niedyskryminacyjny i efektywny sposób wyboru operacji, które najlepiej osiągną założone cele LSR. Pozwalają one również uniknąć konfliktów interesów

i zapewniają, że przedstawiciele żadnego sektora nie kontrolują procesu podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji.

W nowej LSR planuje się przygotowywanie szczegółowych regulaminów naborów, które wyraźnie wskażą wnioskodawcy, jakie zasady będą obowiązywać w danym konkursie. Wszelkie dokumenty i zasady działania DLGR są dostępne publicznie (na stronie internetowej), a mieszkańcy mają możliwość ich opiniowania i zgłaszania swoich uwag.

Do kompetencji Zarządu DLGR należy ustalenie terminu naboru oraz alokacji. W odpowiedzi na ogłoszony nabór wniosków zostanie przeprowadzony etap składania wniosków, za który odpowiedzialne będzie Biuro DLGR. Po zakończeniu terminu składania wniosków rozpocznie się etap oceny i wyboru operacji, w którym kluczowe znaczenie ma organ decyzyjny tj. Rada. Wszyscy członkowie organu decyzyjnego składają deklaracje bezstronności. Dodatkowo podczas posiedzenia Rady związanego z oceną i wyborem operacji wybierana jest Komisja Skrutacyjna, której przypisano obowiązek czuwania nad prawidłowym przebiegiem procesu oraz kompletności dokumentacji. Biuro DLGR jest odpowiedzialne za organizacyjne zabezpieczenie procesu wyboru, w tym za przygotowanie i archiwizowanie dokumentacji. Zagwarantowano członkom Rady szybki, łatwy i powszechny dostęp do pełnej dokumentacji konkursowej, na wszystkich etapach. Każdy etap jest dokumentowany. Dokumenty związane z wynikiem oceny i wyboru są niezwłocznie podawane do publicznej wiadomości przez umieszczenie na stronie internetowej. Etap odwoławczy uwzględnia możliwości i potrzeby wnioskodawców poprzez prostotę i jasność zarówno warunków, jak i trybu postępowania. Proces oceny i wyboru projektów do finansowania będzie uwzględniał zasady horyzontalne określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060.

Wybór operacji będzie prowadzony zgodnie z zasadami właściwymi dla Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA), w tym przy użyciu obowiązkowych i/lub rekomendowanych kryteriów wyboru operacji.

Do czasu zakończenia prac nad LSR nie ukończono jednak prac nad szczegółowymi wytycznymi, które mocno ingerują w zasady przyznawania pomocy i tryb działania DLGR. Niektóre rozwiązania i zapisy LSR mogą więc jeszcze ulec zmianie w przypadku niezgodności z ostateczną wersją wytycznych.

3. Kryteria wyboru operacji

Kryteria wyboru operacji będą uwzględniały powiązanie z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. Szczegółowo zostanie to zastosowane w treści kryteriów wyboru operacji.

Wybór operacji będzie prowadzony zgodnie z zasadami właściwymi dla Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA), w tym przy użyciu obowiązkowych i/lub rekomendowanych kryteriów wyboru operacji.

Kryteria będą szczegółowo zdefiniowane i opisane, co pozwoli członkowi organu decyzyjnego bez wątpliwości przyznać określoną liczbę punktów. Stowarzyszenie chce uniknąć sytuacji, gdzie Rada, ze względu na dużą dowolność w przyznawaniu ocen może spowodować dużą rozbieżność w ocenie operacji, co było źle odbierane przez mieszkańców obszaru.

Kryteria planowane do zastosowania w najbliższych latach obejmują:

- kryteria obowiązkowe w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027,
- kryteria wynikające z diagnozy obszaru i analizy SWOT,
- premiowanie operacji realizowanych w interesie zbiorowym,
- premiowanie operacji dedykowanych lub pozytywnie oddziałujących na sektor rybacki,
- ocenę wpływu operacji na osiągnięcie celów LSR (w tym wartości planowanych do osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu),
- zgodność operacji z zasadami zrównoważonego rozwoju i Europejskiego Zielonego Ładu,
- zgodność operacji z zasadami horyzontalnymi określonymi w art. 9 rozporządzenia 2021/1060.

Ustalenie i zmiana kryteriów wyboru operacji w DLGR dokonywana jest przez Walne Zebranie Członków. Zgodnie ze Statutem DLGR Walne Zebranie może upoważnić Zarząd do dokonywania zmian w kryteriach wyboru. Zawsze poprzedzone jest to szerokimi konsultacjami z członkami stowarzyszenia i mieszkańcami. DLGR może również dokonywać zmian w kryteriach w oparciu o działania monitorujące i ewaluacyjne lub w przypadku stwierdzenia, że kryteria są nieefektywne lub sprawiają trudności interpretacyjne członkom Rady. Propozycja korekt w kryteriach zostanie opracowana wstępnie przez Radę, a potem będzie poddana pod konsultacje społeczne poprzez publikację na stronie internetowej. DLGR zapewni możliwość prostego i szybkiego zgłaszania uwag do przedłożonego projektu.

4. Kwalifikowanie operacji jako realizowanych w interesie zbiorowym

W wyniku przeprowadzonej diagnozy obszaru, analizy SWOT i konsultacji społecznych należy stwierdzić, że operacje realizowane w interesie zbiorowym mają bardzo istotne znaczenie dla obszaru LSR. Zadeklarowano potrzebę realizacji projektów przez sektor publiczny, społeczny, a nawet rybacki, które będą ogólnodostępne dla wszystkich mieszkańców i turystów. Zgodnie z zapisami ppkt i w wierszu 13 w załączniku III do rozporządzenia 2021/1139 operacje takie mogą uzyskać nawet do 100%

dofinansowania. DLGR zakłada odrębne kryterium dla oceny tego typu operacji tak by można było zgodnie z wymogami i przepisami dotyczącymi tzw. interesu zbiorowego przypisać danej operacji takie znaczenie i zgodnie z tym ocenić wniosek pod takim kątem. Operacja taka będzie musiała przynosić pożytek społeczności lokalnej całego obszaru LSR, być całkowicie niedochodową dla wnioskodawcy i realizować zasady horyzontalne ujęte w art. 9 rozporządzenia 2021/1060. Dokumentem potwierdzającym fakt realizowania operacji w interesie zbiorowym będą karty oceny operacji.

Rozdział VIII – Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji

1. Proces realizacji LSR

Wdrażanie LSR na lata 2021-2027 będzie następowało zgodnie z Planem realizacji budżetu LSR oraz Harmonogramem planowanych naborów wniosków o dofinansowanie stanowiącymi załączniki do strategii. W Planie realizacji budżetu LSR zostały określone daty graniczne (31.12.2025 r., 31.12.2026 r., 31.12.2027 r., 31.12.2028 r. oraz 31.12.2029 r.) osiągnięcia poszczególnych wartości % wykorzystania budżetu LSR.

DLGR planuje pierwsze nabory wniosków dla wnioskodawców innych niż RLGD w 2025 r. - tak, aby jak najszybciej skierować potrzebne środki na obszar i zrealizować jak najwyższy poziom wskaźników. Nabory wniosków z najwyższą alokacją planuje się na lata 2025-2026. Dzięki temu, w sytuacji jakichkolwiek problemów z wdrażaniem LSR i osiągnięciem celów, DLGR będzie miało czas na wdrożenie działań naprawczych.

DLGR szczegółowo scharakteryzowała w rozdziale III.3 (Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR) planowane działania zapewniające rozpowszechnianie informacji dotyczących realizacji LSR oraz aktywizujące społeczność lokalną z obszaru objętego realizacją LSR, które zapewnią udział tej społeczności we wdrażaniu LSR. Uwzględniono aktywizację i szeroki udział we wdrażaniu LSR przedstawicieli sektora rybackiego i podmiotów tego sektora prowadzących działalność na obszarze objętym realizacją LSR. Stosowane będą przede wszystkim metody, które sprawdziły się w poprzednich latach i zostały zgłoszone jako oczekiwane przez mieszkańców w toku konsultacji społecznych. Komunikacja z mieszkańcami będzie miała charakter otwarty i włączeniowy – formy przekazu będą dostosowywane do poszczególnych grup odbiorców, w tym osób ze szczególnymi potrzebami.

Na etapie realizacji LSR uwzględnione będą zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym: poszanowania praw podstawowych oraz przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zasada równości kobiet i mężczyzn, zasada równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasada dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zgodności działań z celami zrównoważonego rozwoju, o których mowa w rozporządzeniu 2021/1060.

2. Zdolność RLGD do realizacji LSR

Darłowska Lokalna Grupa Rybacka posiada już **13-letnie doświadczenie we wdrażaniu LSR** na lata 2007-2013 oraz 2014-2020, **co najlepiej świadczy o zdolności stowarzyszenia do wdrażania kolejnej LSR** na lata 2021-2027. W aktualnych władzach stowarzyszenia (głównie w organie decyzyjnym) zasiadają osoby, które oceniały wnioski już podczas wdrażania Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013” i Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” na lata 2014–2020. Wśród członków Zarządu znajdują się osoby (również władze publiczne), które uczestniczyły w procesie wdrażania wskazanych powyżej programów operacyjnych, ale również we wdrażaniu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 i innych strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz następujących programów:

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020;

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020.

Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

Program Regionalny na lata 2007-2013.

Program Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007 - 2013

Do wdrażania LSR została zapewniona infrastruktura techniczna i biurowa oraz wykwalifikowana kadra. DLGR prowadzi biuro wyposażone w sprzęt biurowy i komputerowy, z dostępem do sieci telekomunikacyjnej i sieci Internet, zatrudnia pracowników, prowadzi stronę internetową, prowadzi obsługę wniosków o dofinansowanie oraz obsługę wnioskodawców i beneficjentów. Wśród pracowników biura znajdują się osoby pracujące od 2011 roku tym samym uczestniczyły w wdrażaniu LSR na lata 2007-2013 oraz 2014 – 2020.

Biuro DLGR służy realizacji celów i zadań Stowarzyszenia, prowadzi sprawy organizacyjne i przygotowawcze między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz Stowarzyszenia oraz pełną obsługę wszystkich organów Stowarzyszenia w zakresie spraw administracyjnych, finansowych i organizacyjnych. Biuro DLGR jest też odpowiedzialne za organizację usług doradczych, w tym bezpłatnego świadczenia przez pracowników doradztwa w zakresie przygotowania wniosków o wsparcie i wniosków o płatność.

Rozdział IX – Plan finansowy (budżet) LSR

1. Opis finansowania działalność RLGD

Budżet na realizację LSR został podzielony na podstawie diagnozy obszaru, analizy SWOT oraz konsultacji społecznych, które wskazały konkretne kierunki działań, ale z zachowaniem podziału środków wynikających z rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 20 lutego 2024 r. w sprawie punktacji kryteriów oceny strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz sposobu podziału środków przeznaczonych na realizację tych strategii w ramach Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027.

Planowana wysokość budżetu wynika z kwoty **podstawowej 1,8 mln euro** określonej w ww. Rozporządzeniu, **powiększonej o kwotę 1,1 mln euro** (wynikającą z liczby przedstawicieli sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR) **oraz o kwotę 1,3 mln euro** (wynikającą z wartości produkcji sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR). Zgodnie z szacunkami DLGR **łączy budżet nowej LSR powinien więc wynieść 4,2 mln euro** (ale ostateczna wartość budżetu LSR uzależniona jest od wyniku konkursu na wybór LSR, w tym weryfikacji oświadczeń DLGR i zastosowania współczynnika korygującego).

Środki finansowe wdrażane w LSR będą pochodziły z programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027 (Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury - EFMRA), tak więc LSR na lata 2021-2027 będzie **strategią jednofunduszową**.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027, na **Funkcjonowanie DLGR** oszacowano kwotę **630 tys euro**, stanowiącą maksymalnie 15% całkowitej kwoty środków finansowych, o które DLGR wnioskuje na realizację LSR. Pozostałe 85% budżetu LSR – **3,57 mln euro** - **będzie skierowane na Wdrażanie LSR**.

DLGR zakłada również realizację **projektów współpracy** do wysokości 5% całkowitej kwoty środków finansowych przyznanych w umowie ramowej na okres realizacji LSR (max 210 tys euro), możliwość realizacji **projektów własnych** również do wysokości 5% całkowitej kwoty środków finansowych przyznanych w umowie ramowej na okres realizacji LSR (max 210 tys euro) oraz realizację **projektów**

grantowych (max 200 tys. zł na jeden projekt grantowy), co zostało uzasadnione we wcześniejszych rozdziałach LSR.

Tabela 12. Plan finansowy LSR.

Zakres wsparcia	Procentowy udział w całościowym budżecie (%)	Środki ogółem (EURO)
działanie 3.1	85%	3 570 000
działanie 3.3	15%	630 000
Razem	100%	4 200 000

2. Powiązanie budżetu z celami LSR

Po przeprowadzonym etapie diagnozy i analizy SWOT dla obszaru oraz konsultacji społecznych budżet LSR na jej wdrażanie został przydzielony w następującej wysokości dla poszczególnych celów ogólnych i uzupełniających:

Cel ogólny 1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości: 38% środków na wdrażanie LSR, w tym:

Cel uzupełniający 1. 1. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości: 16% środków na wdrażanie LSR,

Cel uzupełniający 1. 2. Wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania: 15% środków na wdrażanie LSR,

Cel uzupełniający 1. 3. Wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmocnienia krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki: 7% środków na wdrażanie LSR.

Cel ogólny 2. Podniesienie poziomu życia: 37% środków na wdrażanie LSR, w tym:

Cel uzupełniający 2. 1. Wsparcie na inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej: 37% środków na wdrażanie LSR.

Cel ogólny 3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje: 16% środków na wdrażanie LSR, w tym:

Cel uzupełniający 3. 1. Inwestycje lub działania związane z kultywowaniem lub promowaniem historii lokalnej społeczności rybackiej lub obszaru rybackiego, w tym budowę i modernizację izb pamięci i muzeów lub budowę ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych: 14% środków na wdrażanie LSR,

Cel uzupełniający 3. 2. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego: 1% środków na wdrażanie LSR,

Cel uzupełniający 3. 3. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym: 1% środków na wdrażanie LSR,

Cel ogólny 4. Wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności: 9% środków na wdrażanie LSR, w tym:

Cel uzupełniający 4.1 Inwestycje lub działania zabezpieczające potencjał produkcyjny lub przyrodniczy obiektów rybackich: 5% środków na wdrażanie LSR,

Cel uzupełniający 4.2 Inwestycje lub działania przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu: 2% środków na wdrażanie LSR,

Cel uzupełniający 4.3 Inwestycje lub działania dotyczące produkcji energii ze źródeł odnawialnych: 2% środków na wdrażanie LSR,

Taka konstrukcja budżetu pozwoli możliwie w pełni odpowiedzieć na najpilniejsze potrzeby obszaru DLGR (biorąc pod uwagę ograniczoną ilość dostępnych środków). Ponad połowa środków LSR trafi do konkursów, w których startować mogą przedstawiciele sektora rybackiego, a 22% środków (cele 1.2 i 1.3) jest zabezpieczone wyłącznie dla takich podmiotów. Pozwoli to wywrzeć wyraźny wpływ na lokalny sektor rybacki.

Znaczne środki zostały skierowane na najbardziej kosztochłonne operacje (w ramach celu ogólnego 1. i 2.), ale na działania w zakresie dziedzictwa rybackiego zabezpieczone zostało 16% dostępnych środków i w zakresie wspierania ochrony ekosystemów i bioróżnorodności 9% dostępnych środków. Pozwoli to na równomierny rozwój obszaru, ze wsparciem kierowanym do czterech kluczowych dziedzin: przedsiębiorczości w tym rybackiej, infrastruktury, dziedzictwa kulturowego i ochrony ekosystemów.

3. Plan realizacji budżetu

Wdrażanie LSR Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej zaplanowano na lata od 2025 do 2029. Pierwsze nabory wniosków ujęto w 2025 roku z uwagi na możliwość rozstrzygnięcia konkursu na wybór LSR i podpisania umów ramowych na przełomie 2024 i 2025 roku. Szczegółową charakterystykę poziomu realizacji LSR dla poszczególnych lat tj. kamieni milowych zawarto w załączniku nr 1 do LSR Plan realizacji budżetu LSR, w którym określono środki na operacje wybrane do realizacji. Plan został przygotowany w oparciu o analizę potrzeb wskazaną przez mieszkańców, ale również przy jednoczesnej analizie możliwości organizacyjnych Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej, związanych z możliwością obsługi poszczególnych naborów. W związku z tym wdrożenie większości środków nastąpi do 2027 roku.

Rozdział X – Wskaźniki realizacji LSR

W odpowiedzi na zdefiniowane cele, określoną wartość budżetu oraz obligatoryjne wskaźniki ujęte w programie Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027 dla Priorytetu: 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury, Darłowska Lokalna Grupa Rybacka określiła rodzaj i poziom planowanych do osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu.

W tabeli ujęto wszystkie obowiązkowe wskaźniki produktu i rezultatu. DLGR nie wyznacza własnych wskaźników, gdyż wskaźniki Priorytetu 3 adekwatnie obrazują planowane do realizacji zakresy operacji. Dodatkowo, dzięki temu system monitoringu LSR będzie możliwie spójny z systemem monitoringu całego Priorytetu 3.

Wszystkie wskaźniki są mierzalne i definiowane zgodnie z Regulaminem konkursu na wybór LSR.

Tabela 13. Wskaźniki realizacji LSR.

lp.	nazwa operacji	wnioskodawcy/ beneficjenci	typ operacji	nazwa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	typ wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	jednostka miary wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	wartość początkowa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	wartość końcowa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	źródło danych / sposób pomiaru wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu
1.	Operacje w ramach celu ogólnego 1 Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości	sektor rybacki, sektor gospodarczy	konkurs	Liczba operacji planowanych do zrealizowania	produktu	operacja	0	26	umowa o dofinansowanie
				Utrzymane miejsca pracy - liczba osób (utrzymanych miejsc pracy) w wyniku inwestycji	rezultatu	osoba	0	20	umowa o dofinansowanie, ankieta po zrealizowanej operacji
2.	Operacje w ramach celu ogólnego 2 Podniesienie poziomu życia	sektor publiczny, sektor społeczny	konkurs, projekt współpracy, projekt własny	Liczba operacji planowanych do zrealizowania	produktu	operacja	0	9	umowa o dofinansowanie
				Osoby czerpiące korzyści - liczba osób bezpośrednio korzystających	rezultatu	osoba	0	15.500	umowa o dofinansowanie, ankieta po zrealizowanej

				z operacji					operacji
				Liczba operacji w zakresie współpracy, w których uczestniczy więcej niż jedna RLGD	rezultatu	operacja	0	1	umowa o dofinansowanie, ankieta po zrealizowanej operacji
3.	Operacje w ramach celu ogólnego 3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje	sektor publiczny, sektor społeczny, sektor gospodarczy, sektor rybacki	konkurs, projekt współpracy, projekt własny, projekt grantowy	Liczba operacji planowanych do zrealizowania	produktu	operacja	0	25	umowa o dofinansowanie
				Osoby czerpiące korzyści - liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji	rezultatu	osoba	0	11 000	umowa o dofinansowanie, ankieta po zrealizowanej operacji
				Liczba operacji w zakresie współpracy, w których uczestniczy więcej niż jedna RLGD	rezultatu	operacja	0	1	umowa o dofinansowanie, ankieta po zrealizowanej operacji
4.	Operacje w ramach Celu 4. Wspieranie ochrony ekosystemów	sektor rybacki sektor publiczny, sektor społeczny	konkurs, projekt współpracy, projekt własny	Liczba operacji planowanych do zrealizowania	produktu	operacja	0	6	umowa o dofinansowanie, ankieta po zrealizowanej

	i bioróżnorodności								operacji
				Działania przyczyniające się do dobrego stanu środowiska, obejmujące odbudowę przyrody, zachowanie, ochronę ekosystemów, różnorodności biologicznej, zdrowia i dobrostanu zwierząt	rezultatu	operacja	0	6	umowa o dofinansowanie, ankieta po zrealizowanej operacji
				Liczba operacji w zakresie współpracy, w których uczestniczy więcej niż jedna RLGD	rezultatu	operacja	0	1	umowa o dofinansowanie, ankieta po zrealizowanej operacji

Rozdział XI – Monitoring i ewaluacja realizacji LSR

Stowarzyszenie Darłowska Lokalna Grupa Rybacka prowadzić będzie działania monitoringowe i ewaluacyjne w trakcie wdrażania strategii, w tym celu określono zasady i procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji.

1. Zasady i procedury monitorowania

Przez cały okres trwania umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR **monitoring prowadzony będzie w sposób ciągły** przez biuro i Zarząd DLGR. Zakres (główne elementy) analizy i oceny w ramach monitoringu:

- stopień zainteresowania potencjalnych beneficjentów poszczególnymi naborami wniosków,
- stopień wykorzystania budżetu LSR,
- stopień osiągnięcia założonych w strategii wskaźników realizacji celów,
- ogłoszone nabory wniosków,
- działania informacyjne i edukacyjne zawarte w wewnętrznych dokumentach DLGR,
- inne elementy na potrzeby przygotowania sprawozdania z realizacji LSR.

Dane do monitoringu będą pozyskiwane przez biuro DLGR z **dokumentacji własnej DLGR i od współpracujących instytucji**. Biuro będzie odpowiedzialne za przeprowadzenie procesu monitoringu oraz za sporządzanie sprawozdania monitoringowe zgodnie z wewnętrznymi regulacjami i obowiązującymi przepisami. Poprzez to działanie nastąpi usystematyzowanie bieżącego monitoringu – zostaną określone ramy czasowe pomiaru danych. Sprawozdanie będzie przygotowywane raz w roku za okres zakońzonego roku kalendarzowego i przekazywane Zarządowi DLGR. Zgodnie z obowiązującymi ramami prawnymi i wewnętrznymi regulacjami DLGR będzie prowadziło działania sprawozdawcze z realizacji strategii i przekazywało dane wskazanym instytucjom. Dodatkowo przed każdym posiedzeniem Rady, dotyczącym wyboru operacji, biuro opracuje zestawienie dotyczące niewykorzystanych kwot finansowych oraz prognozowanego i/lub osiągniętego poziomu realizacji wskaźników w ramach danego celu strategii.

Dane monitoringowe, zawarte w poszczególnych sprawozdaniach, zostaną wykorzystane do oceny efektywności wdrażania strategii. Analiza danych monitoringowych będzie stanowiła podstawę do **wniosków oraz rekomendacji i zaleceń** które pozwoliłyby na usprawnienie działania DLGR, przede wszystkim w kierunku bardziej efektywnego wykorzystania dostępnych w ramach LSR środków w kontekście przyjętych celów strategii.

2. Zasady i procedury ewaluacji

Głównymi elementami realizacji LSR, podlegającymi ewaluacji będą:

- ewaluację wdrażania LSR oraz
- ewaluację funkcjonowania RLGD.

Ewaluacja wdrażania LSR będzie obejmowała:

- stopień wykorzystania budżetu LSR,
- stopień realizacji celów LSR,
- stopień osiągnięcia założonych w strategii wskaźników realizacji celów,
- stopień spójności tempa osiąganych rezultatów (wskaźników rzeczowych i finansowych) z założeniami DLGR,
- weryfikacja na ile trwałe są efekty uzyskane w ramach poszczególnych projektów, finansowanych ze środków strategii,
- stopień realizacji harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR,
- jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur.

Ewaluacja funkcjonowania RLGD będzie obejmowała:

- rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie,
- działalność RLGD, pracowników i funkcjonowanie biura,
- stopień zainteresowania wnioskodawców poszczególnymi naborami wniosków
- przebieg konkursów,
- skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej,
- poziom jakości udzielanego przez biuro doradztwa,
- komunikację wewnętrzną i zewnętrzną (w tym plan komunikacji),
- efektywność współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej pomiędzy RLGD.

Domyślnym typem ewaluacji będzie **ewaluacja wewnętrzna**. DLGR nie wyklucza ewaluacji przez podmiot zewnętrzny w sytuacji wystąpienia takiej konieczności (ewaluacja zewnętrzna). Głównym źródłem danych do ewaluacji będą informacje będące w posiadaniu DLGR (np. rejestry złożonych wniosków, udzielonego doradztwa oraz dane pochodzące z ankiet - określające m.in. wartość wykorzystanych środków, osiągnięte wartości wskaźników, uzyskaną w projekcie wartość dodaną, trwałość projektu, napotkane trudności w trakcie realizacji operacji oraz ocenę jakości usług doradczych świadczonych przez DLGR), a także dane pozyskane od pracowników Biura, Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej i wnioskodawców. Za pozyskanie danych do ewaluacji odpowiedzialne będzie biuro oraz Zarząd DLGR (w sytuacji ewaluacji wewnętrznej) a w przypadku konieczności zlecenia ewaluacji podmiotowi zewnętrznemu również ten podmiot. Za prowadzenie ewaluacji odpowiedzialny będzie Zarząd DLGR. Ewaluacja zostanie przeprowadzona raz w trakcie wdrażania LSR (tak aby móc podjąć działania naprawcze w razie konieczności) i na zakończenie wdrażania LSR.

Podsumowanie ustaleń i rekomendacji w ramach poszczególnych badań ewaluacyjnych zostanie zawarte w raporcie ewaluacyjnym. Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o kryteria ewaluacyjne:

- trafność – stopień spójności strategii z potrzebami mieszkańców obszaru (mierzony jako zainteresowanie wnioskodawców poszczególnymi naborami wniosków oraz działaniami informacyjno-promocyjnymi DLGR a także poziom jakości udzielanego przez biuro doradztwa),
- skuteczność – stopień spójności tempa osiągniętych rezultatów (wskaźników rzeczowych i finansowych) z założeniami DLGR,
- trwałość – na ile trwałe są efekty uzyskane w ramach poszczególnych projektów, finansowanych ze środków strategii,
- terminowość – weryfikacja czy DLGR realizuje swoje zobowiązania w terminach określonych w obowiązujących aktach prawnych

3. Wykorzystanie wyników ewaluacji i monitoringu

Wyniki monitoringu i ewaluacji będą służyły jako materiał wyjściowy do ewentualnej zmiany sposobów działalności DLGR lub założeń LSR. Sposób wykorzystania informacji uzyskanych z ewaluacji oraz monitoringu związany z usprawnieniem działalności DLGR będzie dotyczył przede wszystkim:

- analizy stopnia osiągnięcia celów określonych w LSR – analizie zostaną przede wszystkim poddane cele, których realizacji jest zagrożona lub które są realizowane w najmniejszym zakresie wraz z oceną konieczności przesunięcia środków,
- analizy realizacji struktury budżetu wyznaczonego w ramach LSR – ocenie w tym zakresie będzie poddana wartość zrealizowanych projektów / wybranych operacji w ramach każdego z celów w ramach LSR w stosunku do założeń struktury budżetu.

Za dokonywanie oceny realizacji założonych celów, postępu realizacji LSR oraz efektów będzie odpowiedzialny Zarząd DLGR.

W przypadku pojawienia się znacznych odstępstw w tym zakresie tzn. **zagrożenia niewydatkowania** środków w którymś z celów lub ich wyczerpania w innych celach możliwa będzie korekta zapisów budżetu tak, aby środki finansowe w ramach LSR zostały w maksymalny i efektywny sposób wykorzystane możliwie w pełnej wysokości przez beneficjentów. Propozycje koniecznych zmian Zarząd DLGR będzie rekomendował Walnemu Zgromadzeniu Członków.

Biuro oraz Zarząd DLGR będą odpowiedzialne za informowanie o sprawności działania stowarzyszenia dotyczące wdrażanie LSR poprzez różne formy promocji (bezpośrednie jak np. spotkania informacyjne oraz pośrednie jak promocja internetowa). Zarząd przez cały okres wdrażania LSR będzie dbał o rozwój pozytywnych relacji z partnerami poprzez wspólną realizację inicjatyw jak również będzie prowadził działania zmierzające do rozszerzenia DLGR i zachęcające nowe podmioty z obszaru do przystąpienia do partnerstwa.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 20 lutego 2024 r. w sprawie punktacji kryteriów oceny strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz sposobu podziału środków przeznaczonych na realizację tych strategii w ramach Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027,
2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027,
3. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Koszalińsko-KołobrzESCO-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2030,
4. Strategia Rozwoju Gminy Polanów na lata 2015-2025,
5. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy i Miasta Sianów na lata 2017-2023,
6. Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Śródkowopomorska Grupa Działania na lata 2023-2027,
7. Lokalna Strategia Rozwoju Gminy Darłowo na lata 2015-2025,
8. Projekt Strategii Terytorialnej Związku ZIT Obszaru Funkcjonalnego Sławna na lata 2021-2027,
9. Strategia Rozwoju Gminy Postomino na lata 2016 -2025,
10. Strategia Rozwoju Miasta Sławno na lata 2022-2030,
11. Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego na lata 2024 – 2030,
12. Strategia Rozwoju Gminy Malechowo 2030,
13. <http://ug.darlowo.ibip.pl/public/getFile?id=170628>
Waloryzacja Przyrodnicza Gminy Darłowo, Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie,
14. <https://www.powiatstawno.pl/index.php/opowiecie/miastaigminy/193-gmina-slawno>
Starostwo Powiatowe w Sławnie, Gmina Sławno,
15. <https://malechowo.pl/cms/1478/polozenie>
Położenie Gminy Malechowo,
16. <https://bazadata.pgi.gov.pl/data/mgsp/txt/mgsp0046.pdf>
Objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski, Arkusz Sianów,
17. <https://www.powiatstawno.pl/index.php/opowiecie/miastaigminy/195-gmina-postomino>
Starostwo Powiatowe w Sławnie, Gmina Postomino,
18. <https://polanow.pl/d/walory-przyrodnicze>
Gmina Polanów, Warunki przyrodnicze,

Spis załączników do LSR

1. Plan realizacji budżetu LSR
2. Harmonogram planowanych naborów wniosków o dofinansowanie

Załącznik nr 1

	środki na operacje wybrane do realizacji (w euro)									
	do 31.12.2025		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu
Operacje w ramach Celu 1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości (1 356 600)	571 200	16%	571 200	16%	214 200	6%	0	0%	0	0%
Operacje w ramach Celu 2. Podniesienie poziomu życia (1 320 900)	928 200	26%	392 700	11%	0	0%	0	0%	0	0%

Operacje w ramach Celu 3. Rybackie dziedzictwo kulturowe i tradycje (571 200)	142 800	4%	107 100	3%	107 100	3%	107 100	3%	107 100	3%
Operacje w ramach Celu 4. Wspieranie ochrony ekosystemów i bioróżnorodności (321 300)	107 100	3%	71 400	2%	71 400	2%	71 400	2%	0	0%
RAZEM (3 570 000)	1 749 300	49%	1 142 400	32%	392 700	11%	178 500	5%	107 100	3%

Załącznik nr 2

I.p.	Typ operacji	Wnioskodawcy	Planowany termin naboru	Limit środków finansowych na dany nabór wniosków o dofinansowanie (euro)
1	Konkurs	Sektor rybacki, sektor publiczny, sektor społeczny, sektor gospodarczy	od 01.2025 do 06.2029	min 75%, max 85% od 3,15 do 3,57 mln euro
2	Projekt współpracy	DLGR	od 01.2026 do 06.2029	do 5% max 210 tys. euro
3	Projekt własny	DLGR	od 06.2026 do 06.2029	do 5% max 210 tys. euro
4	Projekt grantowy	Sektor rybacki, sektor publiczny, sektor społeczny	Od 06.2025 do 06.2029	Max 200 tys. zł na jeden projekt grantowy (szacunkowo 47 619 euro)